ПАГОНЯ

РЭГІЯНАЛЬНЫ АГЛЯД: ГОРАДНЯ — ВІЛЬНЯ — БЕЛАСТОК

ЗАСНАВАНА Ў 1920 г.

№ 35 (49) 5—11 лістапада 1993 года Кошт 25 рублёў

ВЯРХІ КРУЦЯЦЬ, нізы сьпяць. Развагі неабыякавага чалавека.

Барацьба з комплексамі **СВАЕЙ НАЦЫІ.** Гутарка з літаратарам Томасам Венцлавам.

«Нямеччына мне надалася Вавалонам». **АПОВЯД ЭМІГРАНТА.**

ПРАГРАМА ТЭЛЕБАЧАНЬНЯ на тыдзень: Менск — Варшава — Масква.

Памяці Міхася Ткачова

31 кастрычніка а 13 гадзіне па праспэкту Будаўнікоў, 27 сабраліся людзі. З кветкамі, сьцягамі, сьвечкамі. Сюды прыйшлі гарадзенцы, каб ушанаваць памяць сапраўднага чалавека, грамадзяніна, беларуса, навукоўца, грамадзкага і палітычнага дзеяча — Міхася Ткачова, які аддаў усе свае сілы, веды, здароўе, сваё жыцьцё дзеля таго, каб адраджалася і квітнела яго Бацькаўшчына, наша Радзіма — Беларусь.

На доме па праспэкту Будаўнікоў, 27, дзе жыў М. Ткачоў, у гэты дзень адкрывалі памятную дошку з нагоды гадавіны сьмерці нашага выдатнага земляка. Зарганізавалі ўрачыстасьць сябры Гарадзенскай філіі Беларускай Сацыял-дэмакратычнай Грамады, якую ў свой час адрадзіў Міхась Ткачоў.

Шмат цёплых добрых слоў гучала ў гэты дзень памяці выдатнага незвычайнага чалавека. Слова бралі гарадзенцы і госьці, якія прыехалі, каб ушанаваць яго памяць: М. Патрэба, А. Мілінкевіч, Г. Семянчук, А. Сідарэвіч, А. Латышонак, З. Пазьняк і іншыя. Гучалі песьні ў выкананьні хору «Паходня». Асьвяціў памятную дошку сьвятар Каложскай царквы — айцец Анатоль.

Яшчэ раз дзякуй тым людзям, якія адгукнуліся на зварот БСДГ і пералічылі пасільную суму грошай на памятную дошку: НВП «Вэктар», МП «Дзежыц», МП «Васілёк», вабласное аддзяленьне Беларускага фонду культуры, прафсаюз прадпрымальнікаў «Ліга», прадпрымальнік Сьмірноў, адвакат М. Хвесеня і многія іншыя.

Памятную дошку выканаў мясцовы скульптар Уладзімер Панцялееў.

(М. К.).

Фатаграфаваў А. УЛАДАСЕВІЧ.

Да ўвагі прыхільнікаў вуніяцкай царквы на Беларусі!

Набажэнствы для вернікаў вуніяцкай царквы праходзяць штонядзельна ў памяшканьні ГДК, а 15 гадзіне.

Сардэчна запрашаем!

Сябра вуніяцкай суполкі Горадні спадар

Мікола ВОРАН.

Весткі з Польшчы

Аварыя на шахце «Вікторыя»

Днямі на вугальнай шахце «Вікторыя» бліз польскага горада Валбжых здарыўся абвал вугальнага пласта. У выніку чацьвёра шахцёраў апынуліся засыпанымі лавай. Прыбыўшыя на месца аварыі ратаўнікі адкапалі пацярпеўшых.

На жаль, двое з выратаваны памерлі ў шпіталі. Акцыя паратунку й лакалізацыі аварыі працягваецца.

Трагічныя гульні непоўнагадовых

Дарожна-паставая служба міліцыянтаў Польшчы забіла трывогу аб тым, што на дарогах 15—16-гадовыя падшпаркі распачалі гульню пад назовам «У каго мацнейшыя нэрвы». Юнакі кладуцца на размеркавальны пас дарогі й такім шляхам выпрабоўваюць моц нэрваў вадзіцеляў.

Ня вытрывалі нэрвы ад такога выпрабаваньня некалькіх вадзіцеляў, якія скіравалі свае машыны ў кювэт.

На жаль, сярод ахвяраў гульні няпоўнагадовых аказалася дзьве машыны хуткай дапамогі.

«Ягелёнія» імкнецца гуляць у беларускім чэмпіянаце

Беластоцкаму футбольнаму клюбу «Ягелёнія» лепей гуляць у футбольным чэмпіянаце Беларусі — заявіў адзін з кіраўнікоў гэтага клюбу, які дарэчы, пажадаў, каб яго імя засталося Інкогніто. Да гэтай высновы кіраўнік беластоцкага клюбу прыйшоў нядаўна. Ён лічыць, што ўзровень польскага футболу значна панізіўся і гэтая тэндэнцыя будзе працягвацца яшчэ доўга. Футбольны чэмпіянат Беларусі наадварот прагрэсіруе. Таму, каб беластоцкаму футболу не застацца на задворках футбольнай Эўропы пажадана зрабіць гэты крок як мага раней.

Г. У.

Віленскія паведамленьні

Тэатр абсурду

Летува, відавочна, пасьпяшалася, абвясьціўшы візавы рэжым для грамадзянаў СНД з 1-га лістапада. Да 1-га ліпеня 1994 года прынята адтэрміноўка. Можна будзе прыяжджаць па запрашэньню, зробленым жыхаром Летувы, бяз візы. Блянк запрашэньня будзе друкавацца на адмысловай паперы з вадзянымі знакамі. Але ўрад рэспублікі да гэтае пары яшчэ ня вызначыў платы за афармленьне такога запрашэньня. Ды й самыя блянкі яшчэ не гатовыя. Яшчэ толькі абвешчаны конкурс на іх вытворчасьць. Цікава, што будзе рабіцца на летувіскіх межах 1-га лістапада?

Патрапіў у няміласьць

Парлямант зьняў з пасады старшыню Банку Летувы Р. Вісакявічуса. Яму прад'яўленыя абвінавачаньні ў разбурэньні сістэмы ўзаемаразьлікаў, у расхістаньні курсу літа адносна СКВ, у памылковай манэтарнай палітыцы, у злоўжываньні службовым становішчам. Непасрэднай нагодай для адстаўкі паслужыў скандал з незаконным «падарункам» 20-ці мільёнаў літаў ад дзяржаўнага банка аднаму прыватнаму банку. Заслуга Р. Вісакявічуса — ўвод нацыянальнай валюты — на рашэньне дэпутатаў не паўплывала.

Дарэчы, сёньня курс даляра і літа такі: скуп — 3.90 літа, продаж — 4.05 літа за даляр.

В. С.

Зіма надыходзіць

«Камунальныя паслугі ад пачатку гэтага месяца павялічыліся ў дзесяць разоў. За гарачую ваду зараз даводзіцца плаціць на адну асобу 425 рублёў у месяц, а яна павінна быць не ніжэй 60°С. Аднак з крана цячэ вада, тэмпература якой не вышэй 20°С, а плаціць даводзіцца ледзь не за кіпень. Калі ў краме набываюць хлеб, за палову буханкі плацяць у два разы таньней, чым а цэлую, а тут — усё адно».

(З тэлефоннай скаргі ў рэдакцыю).

Безумоўна, нашы чытачы маюць рацыю. Ды і больш таго, як правіла, тэлефануюць пэнсіянэры, у якіх кожны рубель невялічкай пэнсіі на ўліку. І вельмі прыкра чуць ад іх аповяды, як супрацоўнікі ЖЭСаў да іх запатрабаваньняў ставяцца абыякава, а падчас і проста груба.

Склаўшымся становішчам мы пацікавіліся ў начальніка ЖЭСа № 14 Горадні, з раёна якога найболей тэлефанавалі. Як высьветлілася, аб такім становішчы кіраўніцтва ЖЭСа ведае і прымае пасьпешныя меры, каб яго выправіць. Дарэчы, праблемы з гарачай вадой толькі ў жыльцоў верхніх паверхаў. Праўда, нам паабяцалі, што з гэтае нагоды будуць ладзіцца спэцыяльныя праверкі, складацца акты, па якіх аплата за гарачую ваду ў такіх выпадках павінна перагледацца.

Што ж, раім жыльцам яшчэ раз настойліва зьвярнуцца ў свой ЖЭС за пераразьлікам аплаты, але лепей было б, як мага хутчэй атрымаць гарачую ваду і ціха зімаваць за поўны кошт.

М. ЖЫЛЕЎСКАЯ.

ЗАЯВА
прадстаўнікоў Сходу беларускіх арганізацый Масквы

Камуністычная хэўра ў Маскве зноў пажадала крыві і гарматнага мяса, зноў вырашыла захапіць узброеным шляхам уладу, але ў яе нічога не атрымаецца, хоць на жаль на Беларусі па-ранейшаму кіруе этнінацыяналны пракамуністычны ўрад Кебіча, па-ранейшаму Беларусь зьяўляецца запаведнікам камунізму, па-ранейшаму на вуліцах беларускіх гарадоў застаюцца помнікі камуністычным бонзам і камуністычна-савецкія лёзунгі і шыльды, па-ранейшаму выдаюцца «Савецкая Беларусь» і іншыя камуністычныя выданьні антыдэмакратычнага і антыдзяржаўнага зьместу, афіцыйна дзейнічаюць Партыя камуністаў Беларусі і іншыя камуністычна-антыдзяржаўныя групоўкі тыпу «Славянскага сабору».

Надышоў час скону камуністычнай мафіі! Заклікаем усе дэмакратычныя і патрыятычныя партыі і рухі ўзмацніць агульныя намаганьні па знішчэньню камуністычнай мафіі на Беларусі! Урад Кебіча і Вярхоўны Савет, у якім кіруе камуністычная большасьць, павінны пайсьці ў адстаўку. Павінны адбыцца шматпартыйныя выбары без удзелу камуністаў і «славянскіх сабораў» у вышэйшы Беларускі Сойм. Побач з братэрскай дэмакратычнай Расеяй павінна быць дэмакратычная Беларусь, у якой не будзе месца «чырвона-карычневым».

Маскоўскія беларусы прымалі ўдзел у барацьбе супраць путчу ў жніўні 1991 года і супраць чырвона-карычневай хеўры ў верасьні-кастрычніку 1993 году. Пры неабходнасьці гатовы дапамагчы любай Бацькаўшчыне ў любы момант. Хай жыве і квітнее незалежная і дэмакратычная Беларусь! За нашу і вашу свабоду!

Прынята на сходзе прадстаўнікоў беларускіх арганізацый Масквы.

5 кастрычніка 1993 года.

ПАЛІТЫЧНАЯ СЦЭНА

Вярхі круцяць, нізы сьпяць

«Частная собственность — главное обудие эксплуатации человека человеком!» — асноўная формула з «Маніфэсту» Маркса, з якой камуністы-бальшавікі зрабілі выснову дзеля пабудовы міфічнага камуністычнага грамадзтва: «Пазбавіць Чалавека ўласнасьці!» Сюды ўкладваецца ўвесь марксізм-ленінізм з яго «Экспроприацией экспроприаторов» (гэта значыць — «рабуй нарабаванае»), што выцякае з марксавага вучэньня «О прибавочной стоимости». Такім чынам, нікому не дазвалялася быць прыватнымі ўласьнікамі, акрамя тых, хто паставіў сябе кіраваць гэтай дзяржавай рабоў. Ім належала ўсё і ўсе. Ці магчыма кіраваць рабамі дэмакратычным шляхам? Ясная справа — немагчыма: «Законы в переходный период имеют временное значение и потому, когда они противоречат развитию революции, они либо отменяются, либо заменяются».— Ленин. Вось адсюль і яго фармулёўкі.

Фармулёўка 1: «Государство, милые друзья, есть аппарат насилия одного класса над другим».— Гэта азначае падзел грамадзтва па сацыяльных прыкметах (адносіны да ўласнасьці на сродкі вытворчасьці) з вынішчэньнем уласьнікаў (бальшавізм). Падзел жа грамадзтва па нацыянальных прыкметах з вынішчэньнем «ніжэйшых» нацыяў — фашызм.

Адсюль можна сёньня лёгка бачыць і «чырвоных», і «карычневых». Тут, увогуле, невядома, хто кім кіруе. Гэта дзьвюадзіны хаўрус. Яны заяўляюць аб адзінстве «славянскай нацыі» ў згуртаваньні вакол «славянскай» Расеі. Як мне вядома, «славянскасьць» Расеі заканчваецца там, дзе пачынаюцца Татарстан, Калмыкія, Мары, Комі, Тува і г. д. Як паставяцца гэтыя нацыі да таго, што іх расейскія шавіністы залічылі славянамі? Расейскі «славянскі» шавінізм стаіць ад фашызму на крок, а ад грамадзянскае вайны на паўкрока.

Дык пра якіх жа «славян» вядзецца размова ў шавіністаў, калі пытаньне стаіць аб адраджэньні ўсіх нацыяў? Відавочна, што ізноў хочуць абсядлаць усе народы пад «мудрым» кіраўніцтвам КПСС. Спадзяванка ў іх адна — людзі не разьбіраюцца і не разьбяруцца ў гэтай кругаверці, што да чаго, і самаходзь апынуцца ў былым ярме.

Нядаўна езьдзілі ў Расею і былі на прыёме ў Хазбулатава дэпутаты Вярхоўнага Савета Беларусі тт. Лукашэнка, Казлоў, Скарынін, Іван Трусаў. Вырашылі «эканамічныя» пытаньні ад імя пракамуністычнай большасьці — групы «Беларусь» у Вярхоўным Савеце. Хто ж такі Хазбулатаў? Да каго імкнуліся гэтыя «славяне»? Каго ўзначальваў «славянін» Хазбулатаў? Пракамуністычны Вярхоўны Савет Расеі! Чаму ж шчэмяцца так у хазбулатаўскую Расею камуністы, якія зараз кіруюць рабамі на Беларусі? Яны ведаюць, што беларус на беларуса і, увогуле, тутэйшыя не палезуць у бойку за іх камуністычныя інтарэсы. Тут патрэбныя байцы з іншых рэгіёнаў, «славяне» з Казахстану, Таджыкістану ды іншых месцаў, а там — патрэбныя нашы хлопцы. Вось тады будзе бойка. Так было заўсёды ў СССР. Гэта служыла асновай «брацтва» і «дружбы» ўсіх народаў імпэрыі. Нядзіўна цяпер, што наш беларускі нэйтралітэт і незалежнасьць Украіны сталі камуністам-шавіністам упоперак горла.

Фармулёўка 2: «Демократия — есть форма государства» — гэта азначае, згодна Леніну, — хто пры ўладзе — такая і дэмакратыя. Пры ўладзе буржуазіі — буржуазная дэмакратыя. Пры ўладзе Саветаў — дэмакратыя дыктаруры пралетарыяту на чале з бальшавікамі (савецкая дэмактарыя). Дапаўняе гэтую фармулёўку наступная: «Демократия — есть диктатура большинства над меньшинством». (Якая ўжо тут «демократия», калі меньшасьць не мае ніякіх правоў). Тут «первая демократия» ніяк не стасуецца з «другой», бо ў Расейскай імпэрыі налічвалася каля 3-х мільёнаў пралетарыятаў, што складае каля 1,5% агульнай колькасьці насельніцтва. Як ні круці, усё гэта прыдумана дзеля апраўданьня захопу ўлады ў 1917 годзе. Згодна гэтай тэорыі фашызм гітлераўскай Гэрманіі таксама быў дэмакратыяй як форма дзяржавы. Фашызм асуджаны міжнароднай супольнасьцю, тэарэтыкі і заправілы пакараныя. Камуністы ж у нас працягваюць прапаганду сваёй антычалавечай тэорыі, хаваючыся пад аблічам «социальной справедливости», «рабочего движения» і т. п.

Аб якой «справедливости» імі вядзецца гаворка? Схэматычна гэта выглядае так:

1. Стварыць такую сістэму заканадаўства і разьмеркаваць сваіх людзей так, каб было магчыма кіраваць толькі зьверху, абмінаючы народ.
2. Спачатку абрабаваць усіх інвалідаў, пэнсіянэраў, вэтэранаў, абясцэніўшы ўклады ў ашчадбанку, а потым абараняць «неимущих» і крычаць аб гэтым на кожным вуглу, робячы выгляд добрых дзядзькоў.
3. Захаваць усімі сіламі сістэму Саветаў як аснову бальшавізму. (Советы — для борьбы, но не для государственной власти!» — Ленін).
4. Пастаянна ствараць крытычныя сітуацыі, а потым накіроўваць усе намаганьні на выпраўленьне становішча (справы з нафтай, газам, харчаваньнем, гарэлкай, бітвы за ўраджай і г. д.).
5. Дэзінфармаваць людзей па ўсіх магчымых накірунках.
6. Пусьціць на самацёк рост злачыннасьці, асабліва сярод моладзі.
7. Стымуляваць скрытае безпрацоўе, пры поўным развале эканомікі, калі ўсім трэба рабіць ды рабіць.

Вось, напрыклад, асушылі Палесьсе, засеялі збажыну, бульбу, а тут затапіла ў дождж, і не раз ужо. Ну, сапраўды, хто б мог падумаць, што былое балота можа затапліваць!? Дзе ж, маўляў, бачылі, каб нізіну затоплівала вадой, магчыма гэта на ўзгорках. Зараз ідзе кампанія па выратаваньню ўраджаю і людзей. Колькі хватаў нагрэюць на гэтым рукі. А бабулькі на Палесьсі застануцца ні з чым. Аналягічна з Чарнобылем: ну хто мог ведаць, што нельга праводзіць экспэрымэнты на жывых людзях!? Людзі маўчаць — усё сьпішацца.

Так было з 1917 году і так будзе, пакуль людзі не зразумеюць — што такое камунізм, камуністы, іхняя намэнклятура, іхняя палітыка, «эканоміка», улада і кіраваньне.

Рыгор КУКСАЎ,
сябра БСП і БНФ.
г. Менск.

УХВАЛЫ

Канфэрэнцыі некамуністычных і антыімпэрскіх сілаў Беларусі 16 кастрычніка 1993 г.

1. Пра стварэньне пераходнага кааліцыйнага ўраду і новыя выбары

Урад і Вярхоўны Савет Беларусі вычарпалі сябе. Канструктыўных ідэяў дзеля выйсьця з крызісу яны не вылучаюць, у той жа час ігнаруючы слушныя прапановы дэмакратычных арганізацыяў і спэцыялістаў. Усе ініцыятывы ўраду зводзяцца да марных спадзяваньняў на асаблівае спрыяньне Расеі, дзеля чаго ён гатовы адмовіцца ад незалежнасьці. Але далейшы адклад непазьбежных рэформаў толькі падаўжае пакуты людзей, ускладняе правядзеньне рэформаў у будучыні.

Нашыя палітычныя, грамадзкія і прафсаюзныя арганізацыі, якія стаяць на некамуністычных, антыімпэрскіх пазіцыях, прадстаўляюць значную частку грамадзянаў Беларусі. Мы адчуваем адказнасьць за лёс Бацькаўшчыны і гатовыя да палітычных захадаў дзеля захаваньня беларускай дзяржавы і пэрспэктывы выхаду з крызісу.

Мы патрабуем неадкладнай адстаўкі Савету Міністраў, які паказаў сваю няздольнасьць ажыцьцяўляць рынкавыя рэформы, кіраваць дзяржаваю і эканомікай. Мы выступаем за датэрміновыя выбары ў орган найвышэйшай заканадаўчай улады Беларусі паводле новага, дэмакратычнага выбарчага закону і падтрымліваем патрабаваньні аб адмене незаконнай пастановы Вярхоўнага Савету ад 29 кастрычніка 1992 г., якая забараніла рэфэрэндум аб датэрміновых выбарах.

Гарантам правядзеньня вольных, дэмакратычных выбараў павінен стаць ПЕРАХОДНЫ КААЛІЦЫЙНЫ ЎРАД. Задача гэтага ўраду — не дапусьціць вакууму ўлады, развалу гаспадаркі, страты незалежнасьці Беларусі, захаваць грамадзкае паразуменьне ў краіне на час да новых выбараў, да сфармаваньня легітымнага парлямэнту і прызначэньня новага ўраду Беларусі.

Пераходны кааліцыйны ўрад павінен распачаць жыцьцёва неабходныя рэформы ў эканоміцы, у фінансава-крэдытнай сістэме, падатковай і бюджэтнай палітыцы, вырашыць пытаньне паліўна-энэргэтычнага забесьпячэньня. Гэты ўрад павінен мець структуру кабінэту (рады) міністраў: усе нелегітымныя надбудаваныя структуры цяперашняга ўраду, што пастаўлены над міністрамі (дзяржаўныя сакратарыяты, галіновыя аддзелы Саўміну) павінны быць зьліквідаваныя. Належыць удакладніць і зрэфармаваць сыстэму міністэрстваў і дзяржкамітэтаў з улікам іх мэтазгоднасьці.

Мы ўзгаднілі агульную структуру пераходнага кааліцыйнага ўраду, у які павінны ўвайсьці толькі кампэтэнтныя спэцыялісты, прадстаўнікі некамуністычных і антыімпэрскіх сілаў. Мы гатовыя да перамоваў наконт складу будучага кааліцыйнага кабінэту з усімі палітычнымі структурамі, якія стаяць на пазыцыях дэмакратыі і незалежнасьці дзяржаўнасьці Беларусі, а таксама з некаторымі прадстаўнікамі цяпершняга ўраду.

Такім чынам, мы прапануем Вярхоўнаму Савету рэальную праграму вываду краіны з палітычнага тупіка. І спадзяёмся, што ён выбера дастойны шлях сыходу з палітычнай арэны.

2. Пра абарону дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі

Мы лічым незалежнасьць Беларусі абавязковаю ўмоваю, якая дае магчымасьць пабудовы дэмакратычнага грамадзтва, здаровай рынкавай эканомікі, забесьпячэньня правоў чалавека і неабходнай сацыяльнай абароненасьці асобы, захоўвае пэрспэктыву існаваньня і разьвіцьця беларускага народу. Аднак урад Беларусі і дэпутацкая большасьць у Вярхоўным Савеце робяць захады дзеля ўлучэньня Беларусі ў дзяржаўную сувязь з Расеяй і скасаваньня незалежнасьці нашай краіны. Урадавай прыхільнасьцю карыстаюцца сілы, якія адкрыта выступаюць за рэанімацыю камуністычнай імпэрыі.

Чарговая спроба камуністычна-фашыстоўскага путчу ў Маскве засьведчыла як марнасьць спадзяваньняў рэакцыйных сілаў у Беларусі на вяртаньне камуністычна-імпэрскага рэваншу, гэтак і пільную неабходнасьць мацаваць палітычную і эканамічную незалежнасьць Беларусі ў суседзтве з нестабільнаю краінаю, а таксама нэйтралітэт.

Абарона незалежнасьці нашай дзяржавы — гэта абарона інтарэсаў кожнага грамадзяніна Беларусі і наступных пакаленьняў.

Даручэньне

Канфэрэнцыя даручае Апазыцыі БНФ у Вярхоўным Савеце зрабіць неабходныя захады для ажыцьцяўленьня прынятых рашэньняў і далейшых кансультацыяў арганізацый-удзельнікаў.

Рашэньне

Дакумэнты, прынятыя Канфэрэнцыяй, адкрытыя для падпісаньня іншымі арганізацыямі, якія стаяць на некамуністычных, антыімпэрскіх пазыцыях.

Арганізацыі-удзельнікі канфэрэнцыі

Беларускі Народны Фронт «Адраджэньне»;
Беларуская Сацыял-дэмакратычная Грамада;
Аб 'яднаная дэмакратычная партыя Беларусі;
Беларуская сялянская партыя;
Жаночы Хрысьціянска-дэмакратычны рух Беларусі;
Нацыянальна-дэмакратычная партыя Беларусі;
Беларуская Хрысьціянска-дэмакратычная злучнасьць;
Партыя народнай згоды;
Згуртаваньне беларусаў сьвету «Бацькаўшчына»;
Асацыяцыя Украінцаў Беларусі;
Саюз палякаў Беларусі;
Таварыства немцаў Беларусі «Адраджэньне»;
Беларуска-літоўскае задзіночаньне;
Беларуская каталіцкая грамада;
Фэдэрацыя прафсаюзаў Беларусі;
Свабодныя прафсаюзы Беларусі;
Беларускі незалежны прафсаюз;
Беларускі прафсаюз прадпрымальнікаў «Форум»;
Прафсаюз работнікаў інавацыйных і малых прадпрыемстваў Беларусі;
Беларускае згуртаваньне вайскоўцаў;
Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны;
Рэспубліканскі Рух за тэрытарыяльнае самакіраваньне;
Фонд падтрымкі дэмакратычных рэформ (імя Л. Сапегі);
Гарадзкі фонд культуры;
Беларускі саюз каапэратараў;
Згуртаваньне Беларускай шляхты;
Асацыяцыя ахвяр палітычных рэпрэсій;
Задзіночаньне беларускіх студэнтаў;
Беларускае аб 'яднаньне прыхільнікаў агульначалавечых каштоўнасьцяў;
Скарынаўскі цэнтр;
Грамадзка-палітычнае аб 'яднаньне імя К. Каліноўскага;
Фонд духоўнага і інтэлектуальнага адраджэньня «Сакавік»;
Маладзёжная арганізацыя «Выбранецкія шыхты»;
Гарадзкі бацькоўскі камітэт г. Менска;
Гісторыка-пашуковы атрад «Пагоня»;
Клюб «Спадчына».

«Отчеты и выборы»

Справаздачна-выбарчая раённая канфэрэнцыя ПКБ адбылася ў Шчучыне. Аб праведзенай рабоце адчытаўся другі сакратар А. П. Раманаў. Ён быў абраны першым лідэрам раённых камуністаў. Дарэчы, у мінулым меў стаж партработніка, зараз — гісторык. Выбраны новы райкам і яго сакратары.

(Гр.)

ГРАМАДЗТВА

Зноў з ідэялягічнай званіцы?

Мяркую, што многія прачыталі так званы «пункт гледжаньня» пад назовам «Беларусы з-за мяжы і тутэйшыя», надрукаваны ў «Звяздзе» 7 верасьня гэтага года. Аўтар — знакаміты Іван Іванавіч Антановіч. Дасьведчанаму чалавеку гэтае імя гаворыць шмат. Сёньня аўтар сьціпла падпісваецца доктарам філязофскіх навук, прафэсарам і на гэтым ставіць кропку. Хаця напрошваецца працяг — былы высокапастаўлены чын ЦК КПБ, пазьней — сакратар палазкоўскага цэка Кампартыі РСФСР. Жыў у Маскве. Аднак пасьля помных падзей жніўня 1991 года палічыў за лепшае ціха перабрацца назад у Беларусь. Цяпер Іван Іванавіч усё часьцей зьяўляецца на экранах менскага тэлебачаньня, яго допісы — у газэтах і часопісах.

Гэтае ўдакладненьне, лічу, неабходнае, каб адразу мець на ўвазе сьветагляд і пазіцыі доктара філязофіі. Як бы ён ні маскіраваў свае выказваньні, ні камуфляваў высокімі складам.— Сутнасьць застаецца нязьменнай: адданасьць камуністычнай ідэі, вернасьць ёй, спроба прапагандаваць марксізм-ленінізм у больш вытанчанай форме, нават не ўжываючы гэты тэрмін...

З артыкула цяжка вызначыць асноўную думку аўтара — пра што ж ён вядзе гаворку? Нібыта аналізуе вынікі I зьезда беларусаў сьвету, які адбыўся ў Менску сёлета. Аднак Іван Іванавіч часьцяком робіць адступленьні. Нібыта сьпяшаецца давесьці, што зьезд — пухта навяртая ўвагі, сабраліся, маўляў, нашы землякі, якія займаюць сьціплае месца «у сацыяльнай іерархіі», краін, дзе жывуць зараз.

Аб чым толькі не гаворыць доктар філязофскіх навук. Крытыкуе спадароў Шушкевіча і Краўчанку. Першы, бачыце, выказаўся, што дэмакраты на Беларусі процістаіць камуністычная ідэя. Міністр замежных спраў сумняваецца ў эканамічным саюзе з Расеяй. Як жа так! Пазіцыя міністра не супадае з пазіцыяй урада, лямантуе Іван Іванавіч. А чаму яна павінна абавязкова супадаць? Ці сп. Краўчанка парушае блізкі сэрцу прафэсара прынцып дэмакратычнага цэнтралізму? Дык азірніцеся навокал, шаноўны І. І. Антановіч. Цяпер на двары іншы час. Праўда, шматлікія члены былога КПБ яшчэ пры ўладзе, але самой партыі няма. Яе ж пераемніцы — партыі камуністаў Беларусі — яшчэ трэба заваяваць аўтарытэт у «масах». Але і тады наўрад ці захоча меньшасьць падпарадкоўвацца бальшыні. Гэта ў адносінах унутрыпартыйнага жыцьця.

Канешне, прафэсар філязофіі — гэта не прафэсар гісторыі. Бо апошні ніколі б так паверхоўна не адважыўся б развагаць над фактамі беларускай гісторыі пачатку 20-х гадоў. І нават не прыгадаў бы слова «Ідэялёгія». Тым больш сацыялістычная. Іван Іванавіч рашуча сьцьвярджае: магутная хваля беларускага культурнага адраджэньня 20-х гадоў была выклікана сацыялістычнай ідэялёгіяй. Ну, яму як партыйнаму ідэолагу нядаўняга мінулага тут і карты ў рукі. Але там, дзе ідэялёгія, там ужо няма гісторыі, бо аўтар няволна пачынае карыстацца марксісцка-ленінскай мэтадалёгіяй ацэнкі падзей. Гэта значыць, будзе паказваць толькі тое, што выгадна партыі.

І, сапраўды, непрыкметнае перадзёргваньне фактаў — і ўжо гучыць фраза: «... першая беларуская дзяржава... гэта была Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка». Вось так! На поўным сур´ёзе. Ні слова пра БНР, пра тое, што сабой уяўляла БССР тых дзён, як РСФСР гандлявала землямі Беларусі то з Летувою, то з Польшчаю. Дарэчы, гэты ганебны гандаль працягваўся ў 1939 і 1945 гадах. А Сталін нават у 1941 годзе, калі немцы стаялі над Масквой, у вялікай тайне прапаноўваў Гітлеру мір, аддаючы Гэрманіі Беларусь і Украіну. А калі б пагадзіўся?.. Сёньня шмат можна прачытаць пра беларускіх нацыяналістаў, прыдуманых хворай фантазіяй НКВД, нібыта яны хацелі адарваць Беларусь ад СССР, усталяваць капіталістычныя парадкі. Колькі людзей было расстраляна паводле гэтай устаноўкі. А тут гэнэральны сакратар ЦК ВКП(б) І. В. Сталін сам дабраахвотна аддае ладны кавалак сацыялістычнай Айчыны зацятаму ворагу славян...

Пра гэта, вядома, І. І. Антановіч ня згадвае. Ён жа філёзаф, а не гісторык, адкуль яму ведаць такую «драбязу». Напісаць праўду — значыць, наступіць на горла ўласнай песьні і прызнацца, што тое ж адраджэньне беларускасьці 20-х гадоў было выклікана не сацыялістычнай ідэяй, а нацыянальнай. І многія члены ўрада БНР вярнуліся на Радзіму не таму, што раптам захацелі будаваць сацыялізм. Проста склаліся такія абставіны, што Беларусь узначалілі нацыянальна сьвядомыя людзі, якія сапраўды памкнуліся бачыць родны край беларускім. Так яно і было напачатку. Але Масква ўглядзела ў гэтай палітыцы нябясьпеку. І тады пачалася разьня. Няхай бы Іван Іванавіч прыгадаў лёс Чарвякова, Галадзеда, Прышчэпава, акадэміка Жэбрака, Ластоўскага і тысяч іншых, пакараных сьмерцю. Не прыгадаў. Толькі выказаў дзяжурную фразу: «У тым тэроры гінулі і камуністы, і някамуністы». А хто той тэрор распачаў?..

Ня хоча прафэсар І. Антановіч прызнаваць Вялікае Княства Літоўскае беларускай дзяржавай сярэднявечча. Бачыце, беларускай дзяржавай яно нідзе ня ўспамінаецца ў летапісах, хроніках. Сур´ёзная прычына? Сьмешная. Але Івану Іванавічу можна прабачыць: ён жа не гісторык, а філёзаф. Праўда, з прэтэнзіямі на гістарычную дасьведчанасьць. Тады да яго пытаньне: чаму землі цяперашніх абшараў рэспублікі называліся Летувой і калі гэта была дзяржава летувісаў, то куды падзеліся апошнія? На добры розум, літоўцы па нацыянальнасьці павінны былі б складаць сёньня значны працэнт насельніцтва нашай краіны.

Яшчэ пытаньне. Чаму назва Беларусь была распаўсюджана па волі рускіх цароў спачатку на ўсю тэрыторыю так званага пасьля «Северо-Западного края». Няўжо шаноўнаму прафэсару невядома, што розныя часткі беларускай Летувы мелі назвы Белай Русі, Чорнай Русі, Чырвонай Русі. То чаму не Чорнарусь, не Чырвонарусь? Няўжо толькі таму, што Белая Русь была гэаграфічна бліжэй да Масквы? А мо, назваўшы нас белымі русамі, тым самым ужо царызм даваў сам сабе права прасоўваць свае экспансіўныя пляны на захад, прыкрываючыся казкамі пра абарону сваіх братоў? А калі братоў, то чаму падчас войнаў вынішчалі нас як ворагаў? Відавочна, каб мы заставаліся як нацыя ліцьвінаў (але не летувісаў!), то рускія цары і іх апрычнікі ставіліся б да нас паіншаму, як да тых жа палякаў, немцаў, чэхаў. Гэта значыць, прызнавалі б нашу дзяржаўнасьць і адметнасьць. Але гісторыя распарадзілася інакш...

Спрабуе доктар філязофскіх навук абараняць і палітыку ўрада. Маўляў, крытыкаваць лягчэй, чым працаваць. Гэта праўда. Але праца ўрада навідавоку. Мы сталі жабракамі, дзякуючы вялікім намаганьням паноў з міністэрстваў «рэарганізоўваць прамысловасьць, дабіваць пастаўкі бэнзіну і газы для ўборкі ураджаю» і г. д. У эканоміцы, бачна, Іван Іванавіч яшчэ слабейшы, чым у гісторыі. Ухваліць эканамічныя эксперыменты Савета Міністраў можа толькі чалавек, які жадае, каб нацыя згалела дашчэнту, каб утварылася рэвалюцыйная сітуацыя. А што, магчыма, аўтар подпісу і яго аднадумцы мараць пра сацыяльны выбух. Тады можна поўнымі сіламі вярнуцца да ўлады. Тады, як піша прафэсар, можна стварыць Беларусь з палітычным ладам, які паважае чалавека і заснаваны на дэмакратычных прынцыпах». Ці не зноў на прынцыпах дэмакратычнага цэнтралізму?

Мы абмежаваліся развагамі пра «адступленьні» І. Антановіча. І зусім не кранали яго погляду на беларусаў замежжа. Няма павагі да іх з боку аўтара. Можа, таму, што яны рашуча выказваліся за дэмакратычны шлях разьвіцьця рэспублікі, крытычна паставіліся да далейшай спробы ўкараняць на Беларусі камуністычную ідэю, так блізкую Івану Іванавічу. Думка доктара філязофскіх навук яскрава нагадвае прымаўку «Калі не з намі, то супраць нас». А гэта як заклік да пошуку ворагаў ва ўласнай хаце. Чаго тады вартыя развагі пра сувэрэнітэт, незалежнасьць.

«Цэкоўская» загартоўка адчуваецца ці не ў кожным сказе артыкула. Шпількі на адрас інтэлігэнцыі філялягічна-гістарычнага напрамку, распрацоўшчыкаў нацыянальнай ідэі, мэнтарскі тон — усё гэта з арсэналаў сродкаў прапаганды і агітацыі ЦК КПБ. Калі работнікі апарата Кампартыі такімі мэтадамі вялі работу і раней, то ня дзіва, што КПБ сышла з палітычнай арэны. Урэшце рэшт, і сам Іван Іванавіч міжволі выказвае думкі, у якія наўрад ці верыць. Напрыклад, калі ня згаджаецца, што на Беларусі камуністычная ідэя процістаяла нацыянальнай. Менавіта тады, у 20-х, камуністычная ідэя задушыла нацыянальную. Стаць у позу нявідушчага, значыць, наўмысна звадзіць людзей у зман альбо рабіць гэта ў імя дасягненьня пэўнай мэты.

Якой?

В. ЗАДАЛЯ,
дэпутат вабласнога Савета, палітолаг.

Навіны Нацыянальнага Банку.
Малюнак С. ХАРЭЎСКАГА.

Замест роднай мовы — замежная

Згодна з п. 4.2. «Канвэнцыі аб асноўных правах эўрапэйскіх этнічных груп» (Жэнэва, ліпень 1991 г.) абавязковай для вывучэньня ў школах зьяўляецца толькі дзяржаўная мова, якой у Рэспубліцы Беларусь, прынятай Дэклярацыяй «Аб дзяржаўным сувэрэнітэце Беларусі», зьяўляецца беларуская мова.

Аднак у артыкуле 24 «Закона аб мовах у Рэспубліцы Беларусь» і пункце 2 разьдзела III «Дзяржаўнай праграмы разьвіцьця беларускай мовы і іншых нацыянальных моваў» устаноўлена абавязковасьць вывучэньня рускай мовы, якая зьяўляецца мовай адной з нацыянальных меншасьцяў у Беларусі. Гэта зьяўляецца пацьверджаньнем перавагі і прывілеяў у адносінах да адной з нацыянальных меншасьцяў у Беларусі — рускай.

Адным з палажэньняў прынятай «Дэклярацыі праў і свабод чалавека» зьяўляецца тое, што «ніякія асобы, сацыяльныя слаі і групы насельніцтва ня могуць карыстацца перавагамі і прывілеямі, якія пярэчаць закону».

Аднак менавіта гэтыя перавагі і прывілеі закладзены ў «Закон аб мовах у рэспубліцы Беларусь» і «Дзяржаўную праграму разьвіцьця...», што пярэчыць як палажэньням «Канвэнцыі аб асноўных правах эўрапэйскіх этнічных груп», «Дэклярацыі праў і свабод чалавека», так і артыкулам 32, 34 і 171 Асноўнага Закона, дзейнічаючага ў Рэспубліцы — Канстытуцыі Рэспублікі. Ва ўмовах заканадаўча замацаванай абавязковасьці вывучэньня дзяржаўнай, рускай і замежнай мовы, для прадстаўнікоў польскай нацыянальнай меншасьці ў Беларусі неабавязковай для вывучэньня аказалася родная польская мова, што супярэчыць нормам міжнароднага права і зьяўляецца ускосным агранічэньнем правоў палякаў у Беларусі, аб недапушчальнасьці якога і гаворыцца ў «Дэклярацыі правоў і свабод чалавека».

Адным з пацьверджаньняў гэтай высновы зьяўляецца сітуацыя, калі у 60% выпадкаў польская мова вывучаецца не як прадмет, а пасьля заняткаў, факультатыўна, калі замест зацікаўленасьці ў рашэньні праблем адраджэньня польскай мовы відаць скрытае, а часта і яўнае процідзеяньне.

«У новай свабоднай Беларусі мы павінны зрабіць усё для таго, каб не дапусьціць якой небудзь дыскрымінацыі па нацыянальнай адзнацы»,— сказаў у адной са сваіх заяў Старшыня СМ В. Ф. Кебіч.

Адным з крокаў у дасягненьні гэтай высакароднай мэты будзе ўнясеньне зьмен у «Закон аб мовах у Рэспубліцы Беларусь» і «Дзяржаўную праграму» разьвіцьця беларускай мовы і іншых нацыянальных моваў» — выключэньне абавязковасьці вывучэньня рускай мовы прадстаўнікамі іншых нацыянальных меншасьцяў.

Тадэвуш ГАВІН,
старшыня Саюза палякаў Беларусі.

ГІСТОРЫЯ

Немцы прыехалі да Горадні па асабістаму запрашэньню гарадзенскага старасты А. Тызэнгаўза і стварылі тут сваю грамаду эвангэлістаў-лютэранаў

17 кастрычніка 1793 года кароль Рэчы Паспалітай Аўгуст Панятоўскі асабістай граматай дараваў грамадзе Лютэран свой уласны дом з усімі забудовамі каля месьцішча Гарадніца (між сучаснай вуліцай Ажэшка і плянцам Тызэнгаўза). Гэтай жа граматай уся перададзеная маёмасьць вызвалялася ад пазямельных і іншых падаткаў. Пасьля далучэньня Горадні да Расейскай імпэрыі грамата таксама была падцьверджана яго імпэратарскай высокасьцю ў 1829 годзе.

Найперш памяшканьне для пастара і кірха мясьціліся разам у двухпавярховым доме. Для патрэбаў грамады напрыканцы першай паловы XIX ст. нямецкія каляністы, якія арэндавалі лясы Белавежскай пушчы, спрэзэнтавалі грамазе невялікі арган. У 1846 годзе на сродкі ахвяраваньня гарадзенскім цесьляром Людзьвігам Шмікам непадалёк кірхі была збудавана духоўная вучэльня эвангэлістаў-лютэранаў. Пазьней на сродкі прыхода адбудаваны дом для пастара, а сама кірха была перанесена ў асобнае памяшканьне. Пасьля сьмерці ў 1870 годзе сябра савету грамады І. Адамовіча ў спадчыну лютэран па яго перадсьмяротнаму жаданьню стаў адлічвaецца прыбытак ад дзьвюх аптэкаў, з гэтага фонду заснаваны стыпендыі бедным слухачам духоўнай вучэльні. У 1885 годзе здарыўся трагічны выпадак — у пажары згарэла драўлянае памяшканьне вучэльні. Намаганьнямі прыхаджан у кароткі тэрмін была збудавана капліца. У новым будынку вучэльні напрыканцы XIX ст. вучылася 50 праваслаўных, 30 рыма-каталікоў і 20 лютэран.

Да стагоддзя свайго заснаваньня ў 1893 годзе грамада лютэран выпусьціла кніжку, дзе распавядала пра сваю дзейнасьць.

У дакумэнтах Дзяржархіву Гарадзеншчыны ёсьць даведка, што яшчэ ў 1923 годзе ў Горадні па вул. Кірховай (Акадэмічнай) працавала царква лютэран-эвангэлістаў, будаўніцтва якой скончана ў 1914 годзе, агульная плошча будынка 66 квадратных сажняў. Сам будынак кірхі збудаваны ў стылі псэўдаготыкі — Аднанефнае збудаваньне фасаду з пяцікантовай апсідай і санкрысьціямі. Цэнтральная частка фасаду мае сіметрычную кампазіцыю, выцягнутую па вэртыкалі. Квадратная высокая манумэнтальная званіца выступае з галоўнага аб ′ёму і закончана высокім, ламаным па форме вострым палётам. Галоўны ўваход аздоблены вялікім стрэлкавым парталам, пад парталам — вакно-ружа. Бакавыя сьцены фасаду абведзены інкруставаным пасам, які замацаваны кантруорсамі. Шыбы вокнаў адліваюць адмысловымі вітражамі, замацаванымі ў мэталічныя рамы. Унутраны інтэр ′ер мае выцягнутую па прадольнай восі сіметрычную кампазіцыю. Галоўны фасад перакрываецца незвычайным па зьмесце фігурным дахам. Дах у форме цыліндра пераходзіць ад сьценаў у роўную столю, які мацуецца драўлянымі кранштэйнамі. Апсіда раскрываецца да галоўнай залі арачным праёмам. Праз столю, на другім паверсе званіцы змантаваныя балконы для хору.

Напрыканцы 19 ст. на тэрыторыі Беларусі было шмат лютэранска-эвангэліцкіх суполак, акрамя Гарадзеншчыны, аб ′яднаньні лютэран мясьціліся ў Менску, Магілёве, Віцебску, Полацаку, Падароску, Берасьці. Кожная суполка мела свой прыход. Але за час панаваньня ўлады Саветаў некаторыя сьвятыя храмы былі разбураны, а тыя, што захаваліся, разнастайнымі пастановамі ўраду і мясцовых Саветаў перададзены на іншыя мэты. Зараз па ўсёй тэрыторыі Беларусі ня дзейнічае ніводная лютэранская царква. 16 сакавіка 1993 года ў Горадні адноўлена суполка лютэран-эвангэлістаў (ст. савету А. С. Бінэрт). Гарадзенская суполка лютэран-эвангэлістаў зьвярнулася да гарвыканкаму з прозьбай перадаць ёй будынак лютэранскай царквы. Есьць спадзяваньні, што ў хуткім часе прозьба лютэран будзе задаволена. Нягледзячы на часовыя складанасьці, лютэране Горадні наладзілі добрыя кантакты з гістарычнай Радзімай. Сёлета па іх запрашэньню Горадню наведалі прадстаўнікі Эвангэліцкай грамады з Нямеччыны «Грос-Кляйн» г. Расток. Госьці наведалі вайсковыя могілкі, дзе адбылося набажэнства, пазнаёміліся з вытворчасьцю народнага прадпрыемства «Сузор ′е», агледзелі будынак лютэранскай царквы, перадалі лекі вабласному дзіцячаму шпіталю «ТМА-2», уручылі падарункі хворым дзеткам. Напрыканцы свайго візыту ў каталіцкай капліцы вёскі Грандзіцы з дазволу біскупа Кашкевіча пастар Шнаўр адслужыў сьвятую літургію і выканаў для жадаючых таямніцу хрышчэньня, у час выканаьня пропаведзі, прысьвечанай таямніцы хрышчэньня, чатыры чалавекі прынялі воднае хрышчэньне, а трое прысутных былі канфірмаваны.

Гэтая сустрэча паказала, што зроблены толькі першыя крокі гарадзенскімі лютэранамі-эвангэлістамі да іх шырокага прызнаньня. Наперадзе шмат напружанай, цікавай працы.

А. В. МІЛЬЛЕР,
ст. вабласнога цэнтру нямецкай культуры, сябра лютэранска-эвангэліцкай грамады Горадні.
Фатаграфаваў А. УЛАДАСЕВІЧ.

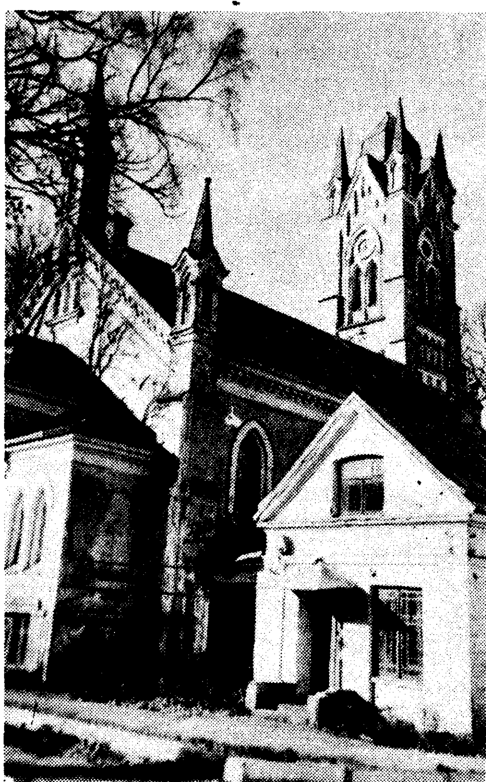

Гутарка з летувіскім літаратарам і палітолагам Томасам ВЕНЦЛАВАМ

Сапраўдны барацьба з комплексамі

— Вы неяк гаварылі, што палітыкі Летувы значна перабольшваюць фактар зьнешняй пагрозы. Але, напрыклад, у Расеі ідзе жорсткая барацьба за ўладу, і нават, дастаткова, здавалася б, добразычлівы да краін Балтыі ўрад Б. Ельцына ў канъюктурных мэтах можа скарыстаць непрадказальныя палітычныя манэўры, уціск. Ці не думаеце вы, што ў такой сытуацыі маскоўскі фактар яшчэ доўга будзе непакоіць?

— Безумоўна, яшчэ доўга нашыя адносіны могуць быць нестабільнымі, але наўрад ці нам ужо будзе пагражаць сьмяротная нябясьпека. Я вельмі перажываў некалькі месяцаў таму, калі здавалася, што Б. Ельцын не ўтрымаецца ва ўладзе. Але цяпер такая нябясьпека мінула. Канешне, нам ня трэба было дражніць Расею, трэба было пазьбягаць дзеяньняў, здольных справакаваць злосную рэакцыю гэтай краіны. Акрамя таго, мы мяжуем з Крулявецкай вобласьцю Расеі, будучае якой застаецца не высьветленым.

На Усходзе Летува мяжуе з Беларусьсю, і, думаю, ў будучым з гэтай краінай могуць узьнікнуць больш складаныя праблемы, чымсьці з іншымі суседзямі. Як у любой маладой дзяржаве, там ёсьць акрэсьленыя колы, якія маюць надзею на пашырэньне тэрыторыі, і іх позіркі ўсё часьцей зьвяртаюцца да Вільні і Віленшчыны. Калі такія прэтэнзыі набудуць канкрэтны характар, гэта будзе вельмі нябясьпечным як для летувісаў, так і для самых беларусаў. Усё ж такі я спадзяюся, што ўдасца пазьбегнуць сур ′ёзных канфліктаў і ўсе гістарычныя пытаньні вырашыць цывілізаваным метадам.

— Грамадзкае жыцьцё ў Летуве дастаткова напружанае хаця ж бы з-за ўнутраных звадак і сварак між палітыкамі. Што гэта: заканамернасьць або вынік асабістых амбіцый?

— У Летуве , што заваявала незалежнасьць, я знаходжу больш палітычных звадак, чым мог прадбачыць, мне здавалася, што барацьба будзе насіць выключна асабісты характар. Гэта ўласьціва ўсёй гісторыі нашай нацыі часоў Міндоўга. У другіх краінах унутраныя закалаты таксама часьцей усяго ўзьнікі з — за амбіцыяў уладароў, але ў гісторыі Летувы ня меньшую ролю, чым на Захадзе ці ў Расеі, мелі рэлігійныя канфлікты і больш істотнымі былі асабістыя інтарэсы князёў. У пэрыяд паміж войнамі ў палітычным жыцьці нашага краю былі канфлікты з — за амбіцый лідараў — узгадаем хаця б А. Вальдэмараса і А. Сьметону. Гэта вельмі шкодзіла палітычнаму станаўленьню Летувы.

Падобную сітуацыю назіраем і сёньня. Напэўна, мы хворыя на комплекс малой дзяржавы, малой нацыі. Мы ўвесь час носімся з дробнымі крыўдамі, гіпербалізаванымі імпэтам. Нам трэба пазбавіцца ад пачуцьця сваёй нікчэмнасьці ды слабасьці. Нашыя палітыкі любяць памяркаваць аб пагражаючых абставінах ды слабасьці. Нашыя палітыкі любяць памяркаваць аб пагражаючых Летуве вялікіх нябясьпеках, аб тым, якія мы малыя ў віры гісторыі. Але калі зазірнуць у мінуўшчыну, нават ня такую даўнюю, то можна ўпэўніцца, што факты гісторыі натхняюць хутчэй на аптымістычны, чым песімістычны лад. Нягледзячы на тое, што нацыя жыве ў вельмі цяжкіх умовах, яна не толькі не зьнікае, але патроху павялічваецца: мы вярнулі сабе Вільню і Клайпэду, якія здаваліся безнадзейна страчанымі, і цяпер ніхто нават не зьбіраецца аспрэчваць гэтыя нашыя тэрыторыі. Мы заваявалі незалежнасьць, і час адчуць сябе не малым, а вялікім народам.

— Гаворачы аб нацыянальных комплексах летувісаў некалькі ў іранічным тоне, вы неяк узгадалі аб сувязі нацыяналізма з антыкамунізмам. Гэта характэрна для ўсёй Усходняй Эўропы, але ў Летуве вы ўглядаеце пэўную спэцыфіку, прадыктаваную нацыянальным характарам!

— Немалая частка грамадзтва ў Летуве падзяляе перакананьні, у якіх па-сутнасьці антыкамунізм атаясамляецца з нацыяналізмам. Калі ты не нацыяналіст, то цябе могуць западозрыць у сымпатыях да камунізму. Аднак сябе я залічваю хутчэй да касмапалітаў, лічу сябе грамадзянінам сьвету, хаця, натуральна, для мяне, які нарадзіўся і вырас у гэтым краі, інтарэсы летувіскай нацыі вышэй за іншыя. З аднаго боку, такое сьветаўспрыманьне не перашкаджае мне заставацца перакананым антыкамуністам, а з другога — мець такое ж непрыняцьцё да крайняга нацыяналізму. Я заўсёды гаварыў і буду гаварыць, што ў свабоды два ворагі: адзін — крайне левы фланг, другі — крайне правы, і ў пэўны гістарычны момант адзін з іх становіцца асабліва нябясьпечным.

Ня трэба забывацца аб тым, што камунізм у розных краінах выкарыстоўвау нацыяналізм у сваіх інтарэсах. Добра вядома, як падбухторваў-

ВАЙНА І ЛЮДЗІ

Алесь ЧОБАТ

Армія Краёва

(Пачатак у №№ 33, 34).

Ужо у красавіку 1941 году кіраўніцтву ЗВЗ у Варшаве ад лёнданскага камандаваньня стала вядома, што летам германская армія пачне вайну супраць СССР. Па ацэнках аналітыкаў ЗВЗ, немцы павінны былі прасунуцца далёка на ўсход, а таму разьведка ЗВЗ атрымала загад рыхтавацца для работы ў Прыбалтыцы, на Беларусі ды Украіне. «Беларускі напрамак» атрымаў палкоўнік Тамаш Зан (у разьведцы псэўданім «Олесь», пазьней «Борэк» — **аўт.**). Нечакана для сябе яшчэ ў Варшаве і яшчэ да вайны Германіі з СССР Т. Зан натыкнуўся на добра закансьпіраваную групу, якая называла сябе «Партыя Беларускіх Нацыяналістаў» і якая... гэтаксама рыхтавалася пераносіць сваю дзейнасьць на Беларусь! Што ж гэта былі за людзі?

Тут прыйдзецца адступіць на паўстагоддзе назад...

Усе народы шануюць сваіх пачынальнікаў. Мы, як заўсёды, не зьвяртаем на гэта асаблівай увагі — ці ня ўсё роўна, з каго пачался нацыянальнае Адраджэньне! Між тым, імя пачынальніка добра вядома, толькі... памінаць яго зусім нядаўна было небясьпечна. А гэта Вацлаў Іваноўскі, сын Леанарда, гаспадара маёнтка Лябёдка каля Васілішак, інжынер-хімік, прафэсар унівэрсітэта у Мюнхэне, Санкт-Пецярбурзе і Вільні да палітэхнікі ў Варшаве; старэйшы яго брат, Ежы, быў дзеячом ППС і сябрам Ю. Пілсудзкага, міністрам замежных спраў і сэнатарам у Коўна і Вільні, акадэмікам АН Літоўскай ССР... Такая вось сям´я: у аднаго бацькі — паляк, беларус і летувіс.

В. Іваноўскі ў 1902 годзе выдаў першую беларускую газэту «Свабода», у 1904 годзе разам з М. Фальскім напісаў першую беларускую граматыку, у 1903-06 гг. разам з А. Кастравіцкім (дарэчы, запомнім гэтае прозьвішча! — **аўт.**) у Кракаве ўпершыню наладзіў рэгулярны друк беларускіх кніг, у 1906 годзе ў С.-Пецярбурзе заснаваў першае выдавецтва «Загляне сонца і ў нашэ аконца», адкрыў Я. Купалу і выдаў шэсьць (!) яго кніг, заснаваў Беларускае Навуковае Таварыства ў С.-Пецярбурзе ў 1912-м і Беларускае Выдавецтва Таварыства ў Вільні ў 1913-м, Беларускі Камітэт Дапамогі Ахвярам Вайны ў 1915-м, друкаваў Я. Купалу, Я. Коласа, М. Багдановіча, Цётку, быў міністрам ва ўрадзе БНР А. Луцкевіча, удзельнічаў у перагаворах з У. Леніным, Ю. Пілсудзкім і Л. Васілеўскім, як паўнамоцны прадстаўнік Беларусі заснаваў у Менску пэдагагічны інстытут, быў шэфам трох (!) дэпартамэнтаў ва ўрадзе «Сярэдняй Літвы» і г. д.

У верасьні 1939 году В. Іваноўскі з Варшавы перабраўся ў Вільню, дзе з дапамогай брата Тадаса паступіў ва унівэрсітэт. Там жа выкладаў вядомы беларускі публіцыст і палітык, дэпутат Сэйма ў 1928-30 гг. Ян Станкевіч. Вось гэтыя два чалавекі і былі заснавальнікамі Партыі Беларускіх Нацыяналістаў.

В. Іваноўскі і Я. Станкевіч лічылі, што вайна пойдзе па сцэнару 1914-18 гг. — гэта значыць, Германія і СССР узаемна вынішчацца, а волю прадыктуюць заходнія дэмакраты. А таму неабходна «пад немцамі» ствараць легальныя структуры ўлады, у тым ліку ўзброеныя, аднachасова ўвайсьці ў кантакт з польскім падпольлем, а праз яго на Захад, потым перайсьці на бок антыгітлераўскай кааліцыі і на будучай пакаёвай канфэрэнцыі разам з палякамі дабівацца Фэдэратыўнай Польшчы пры самай шырокай аўтаноміі Беларусі ажно да яе незалежнасьці! Гэта цяпер камусьці можа здацца неверагодным і наіўным, а таму першыя тры гады вайна ішла па сцэнару В. Іваноўскага...

Зімой 1941 году Я. Станкевіч перабраўся ў Варшаву, дзе стварыў ядро ПБН і выйшаў на першыя кантакты з польскім падпольлем; В. Іваноўскі жа да восені 1941-га заставаўся ў Вільні, дзе перад выездам у Менск сустрэўся з шэфам польскай разьведкі Т. Занам.

З пазьнейшых паясьненьняў Т. Зана зьвяртае на сябе ўвагу фраза: «Мы ведалі, што В. Іваноўскі **павінен атрымаць у Менску важную пасаду,** а таму лічылі супрацоўніцтва з ім вельмі карысным...». І сапраўды: у Менску В. Іваноўскі быў прыняты гаўляйтэрам В. Кубэ і атрымаў пасаду менскага бургамістра, пазьней жа ўзначаліў створаны пры В. Кубэ Беларускі Камітэт Даверу — лепшую «страху» для разьведкі АК цяжка было прыдумаць! Адкуль жа Т. Зан мог ведаць пра такую пэрспэктыву прафэсара хіміі, які больш 20 гадоў не займаўся палітыкай?! Адказ на гэта знойдзем у біяграфіі самога В. Кубэ.

Вільгельм Кубэ нарадзіўся ў 1887 годзе ў Глогаве на Шлёнску, вучыўся ў Бэрлінскім унівэрсітэце, з 1911 году ўдзельнічаў у правым студэнцкім руху. З 1923 году далучыўся да НСРПГ А. Гітлера, з 1928 году ўзначаліў партарганізацыю з 66 чалавек у Прусіі, а ўжо ў 1931 годзе пад яго начальствам было 100 тыс. чалавек! Адольф Гітлер быў асабіста абавязаны В. Кубэ — той дабіўся ад прускага ландтагу адмяніць забарону Гітлеру выступаць у Прусіі. Пасьля 1933 году В. Кубэ займаў шэраг высокіх пасадаў у дзяржаве і партыі, але нечакана ў 1936-м быў... вызвалены ад усіх пасадаў і на тры месяцы высланы шэраговым ахоўнікам у канцлягэр! Прычынай былі разыходжаньні Кубэ і кіраўніцтва НСРПГ у справе гэнацыду габрэяў: Кубэ лічыў, што антыгабрэйскі тэрор падрывае эканамічны патэнцыял і вядзе да міжнароднай ізаляцыі Германіі.

І раптам, пасьля пяці гадоў выгнаньня, летам 1941-га Кубэ дастае гэнэральскую пасаду — гаўляйтэр ГК «Беларусь»! Прычынай таго магло быць некалькі: па-першае, Кубэ як «шлёнзак» добра ведаў польскую, а значыць, часткова і заходнебеларускую палітычную сцэну, па-другое, Гімлер не забыў яму «юдафільства» і мог выправіць на Беларусь — 700 тыс. габрэяў! — каб там Кубэ альбо «выправіўся», альбо зламаў сабе шыю. Адным словам, Вільгельм Кубэ апынуўся ў Менску, а Вацлава Іваноўскага ён мог ведаць і як выдатнага хіміка, які часта бываў у Германіі да вайны, ды безумоўна чуў пра старэйшага брата Ежы, заўважнай постаці на міжваеннай палітычнай сцэне Польшчы.

Сувязь паміж В. Іваноўскім ды Т. Занам ажыцьцяўлялі тры агэнты: Зоф´я Добжыньска, «Эва» у ЗВЗ-АК альбо «Тына Ангрэн» у ПБН; Самуэль Кастравіцкі (!), сябра ЗВЗ-АК і ПБН аднachасова; Вітольд Буткевіч, сын Марыі з дому Кастравіцкіх (!), гэтаксама сябра ЗВЗ-АК і ПБН! С. Кастравіцкі застаўся ў Варшаве, Б. Буткевіч у менскай Управе атрымаў кантрольна-рэвізыйны аддзел — гэтая пасада давала права свабодна езьдзіць па ўсім ГК «Беларусь» ды прысутнічаць на нарадах вышэйшых чыноў СС, вэрмахта і паліцыі! — а пазьней да іх далучылася Гражына Ліпіньска, «Данута», якая непасрэдна кіравала разьведсеткай АК «пуд скшыдэлкем» бургамістра В. Іваноўскага. За два гады разьведка Галоўнай Камэндатуры АК праз гэты канал выслала на Беларусь дзесяткі агэнтаў, наладзіла ўстойлівую сувязь паміж Варшавай і Менскам, мела любыя дакумэнты, стварала перавалачныя базы для маршаў батальёнаў АК з цэнтральнай Польшчы і г. д.

Чаму гэты нумар удаўся В. Іваноўскаму? Прафэсар удала згуляў на амбіцыях В. Кубэ, які прагнуў вызначыцца перад «Дойчланд юбэр аллес!», падавіць партызанку на Беларусі не паліцэйскімі захадамі, але стаўкай на беларускі нацыяналізм, беларуска-нямецкае супрацоўніцтва і г. д. Вільгельм Кубэ быў нацыстам і немцам да апошняга нэрва, але яшчэ з 30-х ён стаў канфліктаваў з СС, і гэты канфлікт скончыўся яго забойствам у 1934-м; другі ж важны факт, пра які часта забываюць, гэта адсутнасьць у немцаў яснага пляну наконт будучыні заваяваных абшараў — ішла барацьба некалькіх канцэпцый, панаваў хаос. **На Беларусі былі паралельныя чатыры (!) нямецкія ўлады: «цывільная»** Розэнбэрга-Лёзэ-Кубэ, **паліцэйская** гэнэрала СС К. фон Готтбэрга, **«гаспадарчая»** па ведамству «адказнага за чатырохгадовы плян» Гэрынга, **армейская** гэнэрала Клюгэ з арміі «Цэнтр»... Так, існаваў Плян Ост,— вынішчэньне за 50 гадоў 75 працэнтаў беларусаў і анямечваньне астатніх,— але тады пра існаваньне і дэталі яго ведала... **толькі 11 чалавек** разам з Гітлерам!

Чаго ж бургамістр Іваноўскі хацеў ад палякаў?

Восеньню 1942 году разьведка АК перадала ў Лондан такую ацэнку пазіцыі партыі Беларускіх Нацыяналістаў: «З аднаго боку, беларусы жадаюць супрацоўнічаць з Польшчай, але пакуль што манэўруюць — да часу стварэньня беларускай арміі (мусіць быць 150 тысяч чалавек). Цяпер засылаюць у «самаахову» сваіх людзей і ствараюць там партыйныя групы... **Беларусы імкнуцца легальным шляхам атрымаць ад немцаў як мага больш, а ўсё астатняе адабраць сілай, калі стане непазьбежным разгром Германіі».** ГК АК інфармавала ўрад В. Сікорскага, што ПБН ужо скантактавалася з украінцамі і летувісамі, а таксама прапаноўвала пайсьці на палітычныя перамовы Дэлегатуры жонду і ЦК ПБН. Перамовы адбыліся ў лютым 1943 году ў Варшаве. Над прапановамі беларусаў спэцыяльна разважаў лонданскі Жонд 14 лютага 1943 году і... адхіліў іх!

Сакратар ЦК ПБН Я. Станкевіч прапанаваў: а) заходнюю мяжу Беларусі па «лініі Кэрзона»; б) польска-беларускую міждзяржаўную Унію; в) адмаўленьне палякаў ад «польскай» нямецкай адміністацыі і адмаўленьне беларусаў ад антыпольскага тэрору і г. д. З удзелам ГК АК быў выпрацаваны кампраміс: а) шырокая культурна-адміністрацыйная аўтаномія Беларусі; б) стварэньне спэцыяльнай камісіі ў справе заходняй мяжы беларускай аўтаноміі. Аднак прэзыдэнт Рэчы Паспалітай Рачкевіч ад імя Жонду адказаў наступнае (увага! — **аўт.**): «... рэальнай, найтрывалай і адзінай апорай польскай дзяржавы на ўсходніх землях ёсьць **нацыянальная спрадвечная польская стыхія.** Першай задачай нашай палітыкі на ўсходніх землях ёсьць умацаваньне гэтай стыхіі ды грунтаваньне на ёй усяе палітычнае лініі адносна нацыянальных меншасьцей»!

М-да, немцы стаялі пад Ленінградам, на Дняпры і ў Сіцыліі, у Варшаве кожны дзень каталі і расстрэльвалі палякаў, на «крэсах» «хлопы» чарговы раз працягвалі руку, а Жонд інструктаваў далей залівць «нацыянальныя меншасьці» «польскай стыхіяй»! Ян Станкевіч спыніў перагаворы.

7 сьнежня 1943 году ў Менску невядомыя забілі праф. В. Іваноўскага. Па адной з вэрсій гэта маглі быць людзі былога дырэктара Віленскай гімназіі, шэфа Смаленскай паліцыі і будучага прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады Р. Астроўскага, чые хлопцы з «Беларускай Краёвай Абароны» разам з украінцамі з дывізіі СС «Галічына» мелі да АК-оўцаў другія адносіны...

Як яшчэ адзін парадокс той дзіўнай вайны можна падаць толькі адзін факт: шэфам камунальнай гаспадаркі Менску, значыць, калегай «Вітка» Буткевіча і падначаленым Іваноўскага, быў нейкі Баляслаў Берут — потым ён будзе шэфам камуністычнай Краёвай Рады Народовэй у Любліне і прэзыдэнтам «народнай Польшчы». У сакавіку 1952 году В. Буткевіч будзе арыштаваны ў Эльблёнгу і вывезены ў менскае МГБ, адкуль яго выцягне дачка Барбара, спасылаючыся на Б. Берута.. Ці ж камуніст Берут таксама працаваў у Менску на разьведку АК?!

Працяг будзе.

патрыятызм — сваёй нацыі

ся рускі нацыяналізм, але ня ўсе яшчэ ўсьвядомілі, што хай у меньшай ступені, але выкарыстоўваўся і нацыяналізм другіх — малых нацыяў, іхнія прымхі і комплексы. Камунізм, асабліва пасьля сьмерці Сталіна, часта заляцаўся да мясцовых нацыяналістаў: нацкоўваў адно на другога асобныя народы, часам цьвеліваў чый-небудзь нацыянальны гонар і такім чынам заспакойваў пільнасьць людзей. Дарэчы, нават за Сталінскім часам скарыстоўвалі нацыянальны козыр. Так, апошняй вайною пачалі моцна граць на рускім патрыятызме, маніпулюючы імёнамі Суворава, Пятра І, Кутузава і іншых дзеячоў. Летувіскі камуністычны друк таго часу, які выходзіў у Маскве, таксама ўсхваляў Альгерда, Кэйстута і Вітаўта, абуджэньнем нацыянальных пачуцьцяў, спрабуючы перацягнуць на свой бок у наіўную частку нацыі, узмоцніць антынямецкія настроі. Натуральна, пасьля вайны на ўсё гэта забыліся.

— Вашыя крытычныя адносіны да сёньняшніх рэаліяў летувіскага жыцьця бывае што выклікаюць ня зусім станоўчую рэакцыю. Так, пад час сустрэчы ў Міністэрстве культуры і адукацыі адна пані проста ў вочы запыталася: «Каму вы служыце, Томас Венцлова?»

— Я глыбока перакананы, што лепшае служэньне свайму краю — барацьба з яго правінцыялізмам, супраць нацыянальных комплексаў, штурхаючых у мінулае і перашкаджаючых будове сучаснага грамадзтва. Як раз тыя людзі, якія абуджаюць правінцыйныя настроі, самыя міжволі служаць сілам, варожым Летуве.

— Можа быць, некаторыя палітыкі не столькі сьвядома прапагандуюць летувіскі правінцыялізм, колькі імкнуцца прыцягваць на свой бок як мага больш людзей, выкарыстоўваючы дзеля гэтага састарэлыя комплексы!

— Безумоўна, палітыка — брудная справа. Сапраўды, ва ўсім сьвеце ў міжпартыйнай барацьбе робіцца стаўка на розныя нацыянальныя комплексы, паранаічныя зьявы, але ў краінах, у якіх дэмакратыя ўсталяваная, умеюць кантраляваць гэтыя нябясьпечныя працэсы. Гэта робяць і друк, і грамадзкая думка, і добра функцыянуючая сістэма законаў. Ва Усходняй Эўропе няма яшчэ адпрацаванага ахоўнага мэханізму, таму палітыкам няцяжка ў мэтах сваёй групоўкі, а зрэд часу з асабістых меркаваньняў стварацьь здані рознае нябясьпекі, падазронасьць.

Акрамя таго, Летува была правінцыйным краям нават у пэрыяд паміж войнамі. Канешне, тады адчувалася вялікае жаданьне ўключыцца ў Эўропу, і ў канцы таго пэрыяда гэта здавалася, што праз гадоў 15—20 мы дагонім Скандынаўскія краіны ў сфэры культуры. Сітуацыя 1939—1940 гадоў разам з усімі яе комплексамі была замарожана. Правінцыялізм даваеннай Летувы зьмяшаўся з рэальнасьцямі Савецкага Саюзу, які таксама знаходзіўся ў духоўнай правінцыі сьвету. Два мінусы ператварыліся не ў плюс, а ў падвойны мінус.

Цяпер мы зноў узгадалі старыя страхі, колішнія звадкі, крыўды, быццам і не было гэтых 50 гадоў. Але сьвет за гэты час вельмі пераменіўся, а мы ня хочам заўважаць гэтых зьмен, сьпяшаючыся вырашаць няіснуючыя праблемы. Гэта шкодзіць адносінам з суседзямі (...)

«Летувос рытас».

ЭМІГРАЦЫЯ

«Нямеччына мне падалася Вавілонам»

Некалі Ларысу Кравец камсамольскія лідэры за жаданьне ад 'ехаць ў замежжа назвалі здрадніцай. Сёньня, пасьля доўгага адлучэньня ад Радзімы Ларыса ў час непрацяглай пабыўкі завітала да рэдакцыі «Пагоні».

— Ларыса, як сталася, што Вы трапілі да Нямеччыны!

— Ведаеце, гэта лёс. Ці, можа, памылкі юнацтва — вызначыць складана. Але сталася менавіта так, што болей за дзесяць год я жыву ў Нямеччыне й, дарэчы, не шкадую аб гэтым. Калі ж з вамі пачалася вельмі шчырая размова, то дадам, што ў 1975 годзе я выйшла замуж за маладога лейтэнанта Савецкай Арміі. Мой муж атрымаў накіраваньне на службу ў горад Фрунзе. Але нешта ў нашым сумесным жыцьці не ладзілася. Пасьля разводу вяртацца ў Гародню да бацькоў не пажадала. Уладкавалася на працу на дывановы камбінат, атрымала інтэрнат і зажыла. На маладзёжнай вечарыне пазнаёмілася з Вальдэмарам, бацькоў якога з Паволжа ў 1942 годзе вывезьлі да Кіргізіі ўпаўнаважаныя НКУС. Сяброўства з Вальдэмарам перарасло ў каханьне з вясельлем. Жыць у краіне, дзе кватэру трэба чакаць дзесяткі год і атрымоўваць 15 рублёў заробку, вельмі цяжка. Таму я падтрымала думку Вальдэмара аб пераездзе нашай сям 'і на гістарычную Радзіму. Весьці аповяд пра цяжкасьці атрыманьня выязных візаў не жадаю, бо на гэтую справу зыйшло некалькі год жыцьця, а колькі гэта каштавала мне з мужам здароўя — зараз ня вылічыш нічым. Адным словам, у 1981 годзе з маскоўскага аэрапорту Шарамецьева-2 я з мужам і з дзіцем на руках пакінула Савецкі Саюз. Думала — назаўжды, але вось сёлета пасьля стольніх гадоў разлукі наведала бацькоўскі дом. Праўда, ад сустрэчы з любым горадам у душы зьявіўся боль.

Па-першае, прыехаўшы ў родны дом, я не застала ў ім бацьку, ён памёр у 1989 годзе. Так і не дачакаўся дачкі, не папесьціўшы на руках уласных унукаў. Па-другое, мяне вельмі ўразілі перамены ў душах людзей. Некалі гэтыя ж людзі называлі мой ад 'езд здрадай. Зараз яны прыходзяць да маёй маці і просяць мой адрас.

— Дзеля чаго яны гэта робяць!

— Усе наведвальнікі кватэры маіх бацькоў робяць такія заказы з нагоды пераехаць у Гэрманію. Можа, яны спадзяюцца пры дапамозе Вальдэмара атрымаць працу? Ня ведаю, што ім трэба. Таму пакуль што свой прыезд на бацькаўшчыну трымаю ў сакрэце, бо не жадаю глядзець на зайздросныя твары сяброў дзяцінства, адказваць на прывэнтыўныя пытаньні накшталт: як жывеш, якую маеш працу, кватэру, легкавік і многае іншае. Я проста спакойна хачу пахадзіць па Гародні, ўспомніць дзяцінства і школьныя гады.

— Ну і якія ўяўленьні ад сустрэчы з «краінай дзяцінства»!

— Самыя добрыя, асабліва калі я наведала садок, у якім выхоўвалася, школу, новы парк, дзе разам з аднакласьнікамі садзіла дрэвы, кусты.

— А як Вас сустрэла гістарычная Радзіма Вальдэмара!

— Раней я ўяўляла Нямеччыну як краіну бавэрэ, імпэрыю піва і зусім як неэкзатычную дзяржаву. Але зышоўшы з трапу самалёту ў Дзюсельдорфе, адразу адчула, што трапіла ў нешта незвычайнае. Было ўражаньне, што быццам бы мы з мужам апынуліся ў старажытным Вавілоне. Натоўпы людзей, якія размаўляюць зусім не па-нямецку, здаваліся мне нечым надзвычайным і дужа агрэсіўным.

— Што гэта, мясцовыя расісты ці якія-небудзь іншыя нацыяналістычныя групоўкі!

— Якія там нямецкія расісты, хоць людзей з такімі поглядамі хапае сярод немцаў. Наадварот, у Нямеччыне хапае эмігрантаў з Балканаў, Блізкага Усходу. Але больш за ўсё тут туркаў, яны працуюць на заводах, фабрыках, нават спрабуюць распачаць сваю справу. Праўда такое не заўжды ўдаецца, але многія спрабуюць.

— Як жа распачыналі вы!

— Нам было лепей, у Нямеччыне нас чакалі сваякі мужа й дапамога ад ураду, потым крэдыт ад мясцовага кіраўніцтва зямлі Вэстфалія. Увогуле я вельмі ўдзячна сваякам мужа, бо яны нас паўсюдна апекавалі, давалі парады і многае іншае. А мець сваякоў на чужыне і мець добрую параду, дапамогу — гэта істотнае вырашэньне многіх праблемаў.

— Якія праблемы найбольш турбуюць эмігранта на зямлі Гётэ!

— Самае галоўнае — не трапіць у сьпісы сям 'і з абмежаваным інтэлектам — гэта, лічы, канец усім спадзеўкам на кар 'еру ці на крэдыт у банку. Наўзамен — прасьцейшая праца, малы заробак, і ў лепшым выпадку — дапамога ад дабрачынных арганізацыяў. Менавіта так і існуюць выхадцы з азіяцкага кантынэнту, на рахунак дабрачыннасьці й маленькія заробкі. Але ім і гэта, што з неба манна.

— Твой муж і ты — маеце добрую працу і заробак!

— Што тычыцца працы, то працуе толькі муж, а пра заробак немцы ня любяць разважаць, так што дазвольце не кранацца і мне гэтай тэмы. Скажу толькі, што заробку Вальдэмара хапае, каб мець у сям 'і два легкавікі, свой уласны дом і штогод адпачынак на Гаваях.

— Што б Вы маглі параіць тым, хто зьбіраецца на сталае жыцьцё ў замежжа, ці хоць на непрацяглую працу!

— Каб добра пачуваць сябе на эміграцыі, кожны жадаючы паехаць ў замежжа павінен умець працаваць, ведаць традыцыі і культуру той краіны, ў якой ён хоча знайсьці для сябе другую Радзіму.

Распытваў Г. АСТРОЎСКІ.

Паляшук-асілак

Усталяваньне польскай акупацыйнай улады на Палесьсі ў значнай ступені абмежавала сацыяльныя правы праваслаўных палешукоў. Каб адчуваць сябе годна, некаторыя з іх пачалі браць каталіцызм. Але былі й такія, хто не мяняў свае веравызнаньні і, набыўшы білет, ад 'язджаў назаўжды за акіян да Амэрыкі.

Мікола Валюк таксама ня вытрываў прыцясьненьня. Прадаўшы частку бацькоўскага маёнтка, ад 'ехаў. На жаль, да Амэрыкі эмігрант даехаў якраз тады, калі канчаўся сэзон вярбоўкі. Большасьць фірмаў, якія вярбавалі працоўную сілу на лесанарыхтоўкі сельскагаспадарчыя працы, зачынялі свае канторы. Самастойна ж знайсьці працу было вельмі цяжка. Мікола без сэнсу бадзяўся па Новым-Ёрку, здабываючы сабе на існаваньне шляхам выпадковых работ ці паслуг. Начаваць прыходзілася часам нават на вуліцы. У час адной з такіх начовак, на лаве партовага сквэру яго моцна пабілі бандыты за тое, што ён адмовіўся даць за начлег некалькі цэнтаў. Змардаванага хлопца знайшоў начны патруль паліцыянтаў, які адвёз небараку на пастарунак. Немалады палісмэн, спрабуючы высьветліць паходжаньне пацярпеўшага, зьвяртаўся на ангельскай, а потым на гішпанскай мовах. Але ў адказ Мікола адмоўна матляў галавой. Палісмэн зьвярнуўся, нарэшце, да хлопца па-беларуску. Узрадаваны Мікола аж ўсхапіўся з месца і ў адзін момант распавёў усё пра сябе. Палісмэн на хвіліну задумаўся, а потым, ветла пастукаўшы па плячох Міколы, згадаў, што дапамажа ў бядзе земляку. Свайму шчасьцю Мікола ня даў веры. Тады палісмэн патлумачыў, што яго бацькі таксама з Палесься — з Ляхавічаў. Казаў палісмэн і пра тое, што з Радзімы да яго трапляюць лісты сваякоў, у якіх тыя скардзяцца на цяжкае жыцьцё.

Напрыканцы размовы палісмэн напісаў невялічкую запіску і падаў яе Міколе, згадаўшы: тут адрас майго сябра, які трымае непадалёк горада сельскагаспадарчую ферму. Таму Міколе як вясковаму жыхару гэта больш падыходзіць. Даехаць жа на ферму можна цягнікам — пэшшу ісьці будзе далёка.

Прадаўшы за даляр свае ялавыя боты, Мікола купіў білет і басанож даехаў да патрэбнага месца.

Гаспадар, прачытаўшы запіску, аднёсься да Міколы ветла. Даведаўшыся, што Мікола з Беларусі, расказаў і пра сябе. Гаспадар паходзіў са Львоўшчыны.

Вечарам, калі гаспадыня падала на стол вячэру ў талерках, Мікола, дастаўшы з-за пояса драўляную лыжку, паспрабаваў чэрпаць ёю з талеркі. Але ў тоўстую драўляную лыжку мала што трапляла. Мікола з такой недарэчнасьці не разгубіўся, ўзяў дый выпіў з талеркі ўсю страву. Гаспадыня, убачыўшы такое, сказала мужу, што гэты хлапец аб 'есьць ім косьці. Гаспадар жа ўсьміхнуўся і адказаў жонцы: маўляў, няхай сабе есьць, бо гэты ж беларус здаровы, як вол, які і пацягне на працы за вала.

Мікола апраўдаў спадзеўкі гаспадара, спраўляючыся з усімі палявымі працамі без дапамогі. Часам, каб паказаць сваю сілу, Мікола на вачох гаспадароў падымаў вялізныя каменьні ці, браўшыся аберуч за падругу, на цэлы метар увышкі ўздымаў адрыну. Каб падзівіцца на асілка, на ферму прыяжджалі госьці. Падпіўшы, яны пачыналі спаборніцтвы з Міколам. Звычайна рабілася гэта так: Мікола ставаў пасярод пакоя, а госьці спрабавалі скрануць яго з месца. Бывала й так: гаспадар прыносіў вялікія кашы, у якія садзілася па некалькі жанчын, Мікола, ўзяўшы па кашу, падымаў іх на выцягнутыя рукі.

Слава пра Міколу разнеслася далёка. Аднойчы на ферму прыехаў агэнт Наваёрскага цырку. Паглядзеўшы на каменьне, якое лёгка ўздымаў рабочы фэрмы, агэнт запрапанаваў яму працу ў цырку. Гаспадар ня пярэчыў, і праз пэўны час Мікола ад 'ехаў на выпрабаваньні.

Наваёрскі цырк сустрэў Міколу прыхільна. Рэжысёр распрацаваў яму праграму, у якой палескаму асілку даводзілася падымаць на плячох колы ад цягніка або дужацца на арэне з медзьвядзём.

Наваёрская публіка з задавальненьнем прыходзіла паглядзець на асілка, асабліва ёй падабалася дужаньне чалавека з медзьвядзём, дзе пасьля зацятай барадзьбы праўграўшую жывёлу нярэдка даводзілася ўтаймоўваць вадой. У адной з такіх схватак мядзьведзь драпануў свайго сапэрніка па вачох. Ўратаваць зрок Міколе лекары не змаглі. Існаваць сляпым на невялікую рэнту ад адміністрацыі цырку было вельмі цяжка. Жыцьцё сляпога й адзінота давялі палешука да адчаю. І ў 1932 годзе Мікола Валюк скончыў жыцьцё ў сваёй наваёрскай каморцы самагубствам.

Па аповядах аднавяскоўцаў, нататкі пра лёс палескага асілка на эміграцыі М. Валюка падрыхтаваў

Г. АСТРОЎСКІ.

Пакуль у міністэрстве думаюць, у Гудзевічах ужо працуюць і рыхтуюцца да міжнароднай выставы

Пакуль міністэрства культуры абмяркоўвае праграму па развіцьцю і захаваньню народнага мастацтва, на месцах ідзе штодзённая праца па адраджэньню старажытнага народнага рамяства. Есьць яшчэ і на Гарадзеншчыне куточкі, дзе намаганьнямі энтузіястаў — людзей па-сапраўднаму ўлюблёных у родную спадчыну, нешта робіцца.

Адно з такіх месцаў добра вядомае ў рэспубліцы — вёска Гудзевічы, што на Мастоўшчыне. Больш за дваццаць гадоў вучыць тут падлеткаў народнаму ткацтву Вера Ігнатаўна Белакоз. Яшчэ з пасьляваенных часоў да ткацтва тут далучылі вясковых дзяўчат. У 60-я гады сытуацыя значна зьмянілася — фабрычныя вырабы пачалі паступова выцясняць хатнія рамёствы. Але Вера Ігнатаўна не здавалася — верыла ў сваю справу. У гуртку стварылася асяроддзе, ў якім панавала павага да свайго, беларускага. Вучні пачалі вялікую перапіску з выдатнымі дзеячамі, Гарадзенскага краю — літаратарамі, мастакамі, этнографамі. Пачэсным наведвальнікам, гасьцям музэя заўсёды ўручалі дарагі падарунак — гальштук • ці пояс з традыцыйным арнамэнтам.

Тры гады таму Вера Ігнатаўна вырашыла засвоіць тэхніку падвойнага ткацтва, каб потым перадаць вучням сваё ўменьне. Справа гэтая аказалася даволі складаная, бо калі на Беласточчыне цэлыя вёскі шчыруюць над выпрацоўкай тэхналёгіі так званых «падвойных» габэленаў, то ў нашай вобласьці адна толькі бабуля Ядзвіга Райская з Адэльска Гарадзенскага раёна не забыла як робяць такія дываны. У Гудзевічах вырашылі запрасіць не спэцыяліста-тэарэтыка, а менавіта яе, каб навучыла ткаць. Праз пэўны час Вера Ігнатаўна добра ведала тэхніку выканання падвойных дываноў, галоўная чароўнасьць якіх заключалася ў тым, што выраб атрымліваецца дзьвухасноўным і дзьвухкамэрным. Напрыклад, з аднаго боку чырвоны з чорнымі кветкамі, з другога — чорны з чырвонымі кветкамі.

У творчасьці гудзевіцкіх ткачых зьявіліся нават свае сакрэты, як у кожнай сапраўднай майстэрні. Дапамагаюць у працы В. Белакоз музэйныя супрацоўнікі — Кібік Валянціна Міхайлаўна і Лявусік Ніна Уладзіміраўна, а таксама Гуртавая Вольга Віктараўна. Зроблена ўжо нямала: набылі гудзевіцкія падвойныя дываны Гарадзенскі гісторыка-архіэалігічны музэй, вабласны палац дзіцячай і юнацкай творчасьці; да Францыі, ў горад Лімож адправілі самаробныя фартухі і посьцілкі. Зараз у Менску рыхтуецца міжнародная выстава і канфэрэнцыя пад назовам «Падвойныя дываны», ў рабоце якой прыме ўдзел В. І. Белакоз.

Амаль што кожны дзень, калі канчаюцца заняткі ў школе, бягуць дзяўчынкі ў гурток, каб вучыцца надалей ткацтву. Як і папярэднія пакаленьні вучаніц, пачынаюць яны з гальштукаў і паясоў. Есьць сярод іх адзін хлопчык — адзінаццацігадовы Андрэй Сівук, які захапляецца старажытным рамяством.

Алена ХРАМКОВА.

НА ФОТАЗДЫМКУ (зьлева направа): Тацьцяна Гучай, Ніна Лявусік, Вольга Сабірава, кіраўніца гуртка В. І. БЕЛАКОЗ, Наташа Дзямбіцкая, Валянціна Кібік, Сьвета Сівук, Тацьцяна Сабірава.

Фатаграфаваў С. МАЛОЙКА.

8, ПОНЕДЕЛЬНИК

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

17.05. Прграма перадач. **17.10.** Тэлебачанне — школе. Гісторыя Беларусі. 4-ы клас. **17.30.** Навіны (з сурдаперакладам). **17.40, 00.00.** «Спадчына». **17.55.** Спасціжэнне ісціны. **18.25.** Навіны Бі-бі-сі. **19.00.** Абласныя навіны (Брэст). **19.10.** Дзедка за рэпку. **19.40.** Дзённік Прынёмання (Гр.). **19.55.** Размова з нагоды (Гр.). **20.25.** Дак. фільм. **20.35.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.35.** Пад купалам сусвету. **21.45.** Спартыўны тэлекур 'ер. **22.05.** «Фенікс». Маст. тэлефільм (Аўстралія). 3-я серыя. **23.05.** «Аб 'ектыў-тэатр» прадстаўляе...

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

6.00, 20.00. Новости. **6.25.** Мультфильм. **6.30.** Концерт. **7.00.** Час силы духа. **8.00.** На балу у Золушки. **9.00.** Полигон. **9.30.** Премьера докуменитального фильма «Лидия Русланова». 2-я серия. **10.35.** Янтарик-93. **11.15.** Избранники и народ. **11.45.** Что означают ваши имена. **13.05.** Премьера художественного фильма «Раскол». 3-я серия. **14.00.** Новости (с сурдопереводом). **14.25.** Премьера художественного фильма «Пеппи Длинный чулок». 8-я серия. **14.55.** Гол. **15.25.** Деньги и политика. **15.55.** Счастливый случай. **16.55, 18.35.** К 70-летию Мосфильма «Вокзал для двоих». 1-я и 2-я серии. **18.20.** Репортаж ни о чем. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Аншлаг! Аншлаг. **21.20.** «Новая студия» представляет...

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.30.** Лучшие игры НБА. **8.30.** Студия «Рост». **9.00.** Здоровье. **9.30.** «Русская трагедия». Документальный фильм. Часть 3-я. **10.25.** Фольклор. **10.55.** Кипрас Мажейка. **11.25, 13.20.** Любимые комедии. «Золотой теленок». 1-я и 2-я серии. **12.40.** Крестьянский вопрос. **14.55.** Спасение 911. **15.50, 22.35.** Теннис. «Кубок Кремля». **16.50.** Детектив по понедельникам. «Лаки Страйк» представляет художественный фильм «Прелюдия» из сериала «Криминальные истории» (США). **17.45, 19.25.** Телевизионный театр России. **18.45.** Праздник каждый день. **20.20.** Хроно. **20.50.** Золотой Остап. **21.00.** Без ретуши. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **23.20.** Полнолуние.

ПОЛЬША-I

14.30. Школы в Европе. **14.50.** «Рафаэль». Документальный фильм. **15.50.** Документальный фильм. **16.15.** Репортаж. **16.55.** Программа на вечер. **17.05.** Программа для подростков. **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Научно-популярный журнал. **18.40.** Домашний юрист. **19.05.** Комедийный сериал пр-ва США. **19.30.** Народная культура. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.00.** Прямо из Бельведера. **21.20.** «Телетеатр. «Лето». **23.05.** Миниатюры. **23.10.** Репортаж. **23.20.** Лексикон польской развлекательной музыки. **00.00.** Новости. **00.15.** Горячая линия. **00.25.** Музыкальная программа. **00.30.** «Гектор». Фильм пр-ва Бельгии. **02.05.** Развлекательная программа.

ПОЛЬША-II

14.00. Панорама. **14.05.** «Третья граница». Сериал пр-ва Польши. **15.00.** Жизнь рядом с жизнью. **16.00.** Мои книги. **16.30.** Приветствие. **16.35.** Новые приключения. **17.00.** Панорама. **17.05.** Спортивная студия. **17.15.** Х. Чиж для польских исполнителей. **17.40.** Обзор польских кинохроник. **18.15.** Польская кинохроника. **18.30.** Поколения». Сериал пр-ва США. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.35.** Колесо фортуны. **20.05.** Фестиваль польских художественных фильмов. **21.00.** «Молнии». Сериал пр-ва США. **21.20.** Автожурнал. **21.50.** Экологическая программа. **22.00.** Панорама. **22.30.** Спорт. **22.40.** Репортеры двойки представляют. **23.00.** «Каролани». Фильм пр-ва США. **00.30.** Вопросительные знаки. **01.00.** Панорама. **01.10.** В кругу авангарда. **01.30.** Ночь и стресс. **02.05.** «Молнии». Сериал пр-ва США.

9, ВТОРНИК

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** «Радасная душа». Фільм-канцэрт. **8.55.** Тэлевізійная дошка аб 'яў. **9.00.** Тэлебачанне — школе. Гісторыя Беларусі. 4-ы клас. **9.20.** «Фантазія». Кінанарыс. **9.30.** Адкрыццё сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. **12.30.** «Фенікс». Маст. тэлефільм (Аўстралія). 3-я серыя. **13.30.** Навіны (з сурдаперакладам). **13.40.** «Вязень замка Іф». Маст. фільм. 1-я серыя. **14.15.** Фільм-канцэрт. **15.20.** «Нов і К»-топ-10. **16.20.** Тэлебіржа. **16.30.** Тэлебачанне — школе. Выяўленчае мастацтва. 3-ці клас. **16.50.** Мультфільм. **17.30.** Размова з нагоды. (Гр.). **18.00.** Кінанарыс. **18.10.** «Вячэрні канал». Інфармацыйна-музычная праграма (Гр.). **19.00.** Футбол. Міжнародная таварыская сустрэча. «Дынама» (Мінск) — «Сконта» (Рыга). 2-гі тайм. **19.45.** Эканамічная хваля. Хто прыйдзе заўтра ў народную гаспадарку Беларусі? Прамая лінія. **20.35.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.45.** «Лада ОМС» прадстаўляе: «Салодкі ручай» Тэлесерыял. **22.40.** На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 17.00, 20.00. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **8.20.** Посмотри, послушай... **8.40.** Премьера художественного фильма «Просто Мария». **9.35.** Человек и закон. **10.05, 13.30.** Мультфильмы. **10.30.** Струны России. **11.00, 14.00.** Новости (с сурдопереводом). **11.20.** «Затишье». Художественный фильм. 1-я серия. **12.25.** «Фаворит». Художественный фильм. 1-я серия. **14.25.** Деловой вестник. **14.40.** Мир денег Адама Смита. **15.10.** Дело. **15.20.** Блокнот. **15.25.** Премьера мультфильма «Приключения Тедди Ракспина». **15.50.** Премьера научно-популярного фильма «В объективе — животные. Главного глазами не увидишь». **16.10.** Звездный час. **16.50.** Технодром. **17.25.** Эхо российского выбора. **17.50.** Документы и судьбы. **18.00.** «Просто Мария». **18.55.** Тема. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Палитра мастера. **21.10.** Авторская программа Л. Филатова. **22.30.** Закрытие XI Международного фестиваля телевизионных программ и фильмов в г. Суздале. **00.25.** Пресс-экспресс.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Требуются... Требуются... **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Без ретуши. **11.00.** Домашний экран. «Свой среди чужих, чужой среди своих». **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.25.** Детский телесериал «Солнечный лучик». **14.05.** Телегазета. **14.15.** Христианская программа. **14.45.** Там-там новости. **15.00.** Студия «Рост». **15.30, 22.45.** Теннис. «Кубок Кремля». **16.30.** Трансросэфир. **17.15.** Когда мы были детьми. **17.45.** Накануне. **18.15.** Мир и война. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** Домашний экран. Премьера художественного телефильма «Санта-Барбара». 241-я серия. **20.15.** Волшебный мир балета. **21.10.** Аз есмь. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Осенний предвыборный марафон. **23.30.** Петербургские истории. **00.00.** Композитор Геннадий Банщиков. **00.30.** Созвучие слов живых.

ПОЛЬША-I

15.05. Клуб домашнего компьютера. **15.20.** В кругу науки. **15.45.** Счет математики. **16.00.** Рисуй с нами. **16.15.** Научно-популярный журнал. **16.30.** Джойстик. **16.55.** Программа на вечер. **17.05.** Программа для детей. **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Сенсация XX века. **18.45.** 100 лет кино. **19.05.** «Марфи Браун». Сериал пр-ва США. **19.30.** Чрезвычайный пересмотр. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.00.** Сеймограф. **21.25.** «Любовь с привилегиями». Фильм пр-ва СССР. **23.40.** Холодным взглядом. **00.00.** Вечерние новости. **00.15.** Горячая линия. **00.25.** Музыкальная программа. **00.35.** Необычные биографии. **01.15.** После полуночи. **02.00.** Программа французского телевидения.

ПОЛЬША-II

15.00. Специальная линия. **15.50.** Большая история на маленьком кладбище. **16.20.** Приветствие. **16.35.** «Анетта». Мультсериал. **17.00.** Панорама. **17.05.** Спортивная студия. **17.15.** Тележурнал. **17.35.** Из краковского архива. **17.45.** Отчизна. **18.10.** Католическая программа. **18.35.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.35.** Колесо фортуны. Телетурнир. **20.05.** Документальный фильм. **20.45.** Репортаж. **21.00.** Фестиваль польского кино. **21.25.** Тележурнал. **22.00.** Панорама. **22.30.** Спорт. **22.35.** Что после кризиса? **22.35.** Письма из Европы. **23.40.** «Кадди». Фильм пр-ва Австралии. **01.25.** Панорама. **01.30.** «День гнева». Фильм пр-ва Дании.

10, СРЕДА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25, 12.50.** Фільм-канцэрт. **9.00.** Тэлебачанне — школе. Выяўленчае мастацтва. 3-ці клас. **9.20.** «Салодкі ручай». Тэлесерыял. **10.15.** Тэлевізійны клуб «Гаў-гаў». **10.30.** Кампазітары Беларусі. **11.15.** «Буслы». Кароткаметражны фільм. **12.05.** Футбол. Міжнародная таварыская сустрэча. «Дынама» (Мінск) — «Сконта» (Рыга). 2-гі тайм. **13.30.** Навіны (з сурдаперакладам). **13.40.** «Вязень замка Іф». Маст. фільм. 2-я серыя. **14.45.** Мультфільмы. **15.55.** Для школьнікаў. «Гімназія». У пошуках шляхоў. **16.25.** Відзьма-навіны. **17.30.** Дзённік Прынёмання (Гр.). **17.45.** «Гарадніца». Літаратурна-мастацкая праграма (Гр.). **18.40.** Тэледыялог (Гр.). **19.00.** Абласныя навіны (Гомель). **19.10.** Творчае маладзёжнае аб 'яднанне «Крок». Карамболь. **19.40.** ТА «Рэха». **20.10.** «Мост». Культурна-асветніцкая праграма. **20.35.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.50.** «Зоркі» на экране. Маст. фільм «Дамскі кравец». **23.15.** На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 17.00, 20.00, 23.15. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **7.45.** Фирма гарантирует. **8.20.** «Сорока». Детская информационная программа. **8.40.** Премьера художественного телефильма «Просто Мария». (Мексика). **9.30.** Торговый мост. **10.00.** Рок-урок. **10.40, 13.30.** Мультфильм. **10.50, 00.35.** Пресс-экспресс. **11.00, 14.00.** Новости (с сурдопереводом). **11.20.** «Затишье». Худ. телефильм. 2-я серия. **12.25.** «Фаворит». Худ. телефильм. 2-я серия. **13.40.** Танцы провинции Эстремадур (Испания). **14.25.** Телемикст. **15.10.** Блокнот. **15.15.** Премьера мультфильма «Приключения Тедди Ракспина» (Англия). **15.40.** «Кука-ре-ку». Конкурс юмористов. **16.05.** Между нами, девочками... **16.25.** Премьера мультфильма «Летающий дом». 22-я серия. **16.50.** Технодром. **17.25.** В эфире межгосударственная телерадиокомпания «Мир». **17.50.** Документы и судьбы. **18.00.** «Просто Мария». **19.00.** Футбол. Чемпионат России. «Динамо» (Москва) — «Ростсельмаш» (Ростов-на-Дону). 2-й тайм. **19.50.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Премьера худ. телефильма «Расставания» и «Кто убийца?» из цикла «Территория». В перерыве — Миниатюра. **23.40.** Парадиз-коктейль.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Требуются... Требуются... **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Параллели. **8.15.** «Азъ» есмь. **9.00.** Наш сад. **9.30.** Волшебный мир балета. **10.25.** Устами младенца. **10.55.** Домашний экран. Художественный телефильм «Санта-Барбара». 241-я серия. **11.45.** Совершенно секретно. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.25.** Дневной сеанс. «Начало неведомого века». Худ. фильм. **14.40.** Сигнал. **14.55.** Там-там новости. **15.10.** Студия «Рост». **15.40, 23.15.** Теннис. «Кубок Кремля». **16.30.** Телегазета. **16.35.** Трансросэфир. **17.20.** Праздник каждый день. **17.30.** Как обустроить Росиию. **18.00, 19.25.** Концерт, посвященный Днюмилиции. **21.00.** L-клуб. **21.45.** Экран криминальных сообщений. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Осенний предвыборный марафон. **22.45.** «Ностальжи« — музыка всех поколений. **00.15.** Тишина № 9.

ПОЛЬША-I

7.00. Кофе или чай? **10.00.** Новости. **10.10.** Программа дня. **10.15.** Мама и я. **10.55.** Поговорим о детях. **11.00.** «Сумасшедшие записки». Сериал пр-ва США. **11.50.** Таков мир. **12.15.** Клуб хорошей книги. **12.30.** Путешествие на окраины. **13.00.** Новости. **13.10.** Программа дня. **13.15.** Сельскохозяйственная программа. **13.45.** Для молодежи. **14.30.** Английский язык в экономике. **14.40.** Гуманитарные программы. **16.50.** Какая школа? **16.55.** Программа дня. **17.05.** Программа для молодежи. **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Экологический журнал. **18.40.** Репортаж. **19.05.** «Сумасшедшие записки». Сериал пр-ва США. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.15.** Спортивная студия. **23.05.** Музыкальная программа. **00.00.** Новости. **00.15.** Горячая линия. **00.25.** Музыкальная программа. **00.30.** «Крик свободы. Фильм пр-ва Англии.

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Развлекательная программа. **9.05.** Местная программа. **9.40.** «Робин Гуд». Сериал пр-ва Японии. **10.05.** Студия второй программы. **10.15.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **10.40.** Мир женщин. **11.05.** Английский язык для детей. **11.10.** Английский язык. **11.25.** Английский язык для детей. **11.30.** Французский язык. **12.00.** Панорама. **12.05.** Студия второй программы. **12.15.** Спортивная студия. **13.00.** История пана Тадеуша. **13.30.** Документальный фильм. **14.00.** Панорама. **14.05.** Художественный фильм. **15.00.** Кабаре. **15.30.** Тележурнал. **16.30.** Приветствие. **16.35.** «Робин Гуд». Сериал пр-ва Японии. **17.00.** Панорама. **17.05.** Тележурнал. **17.20.** Животные вокруг нас. **17.50.** Розыгрыш лото. **17.55.** Журнал купцов и промышленников. **18.15.** Экологическая программа. **18.30.** «Поколения». Сериал пр-ва США. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.35.** Колесо фортуны. **20.05.** Свидетели XX века. **21.00.** Люблю кино. **22.00.** Панорама. **22.30.** Экспресс репортеров. **23.05.** Люблю кино. **01.00.** Панорама. **01.05.** Развлекательная программа.

11, ЧЕТВЕРГ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** Фільмы-канцэрты. **9.25.** «Неверагодны заклад, ці сапраўднае здарэнне, што паспяхова завяршылася сто гадоў таму». Маст. фільм. **10.40.** Творчае маладзёжнае аб 'яднанне «Крок». Карамболь. **11.10.** ТА «Рэха». **11.40.** «На схілах старажытнага вулкана», «Дубрава». Дак. фільмы. **13.30.** Навіны (з сурдаперакладам). **13.40.** «Вязень замка Іф». Маст. фільм. 3-я серыя. **15.15.** Мультфільм. **15.30.** Процістаянне. **16.20.** Фільм-канцэрт. **16.45.** Тэлебіржа. **16.55.** Тэлебачанне — школе. Геаграфія Беларусі. 9-ы клас. **17.30.** «Над Нёманам». Праграма на польскай мове (Гр.). **18.20.** Зачытайце маё пісьмо. **18.25.** Навіны Бі-бі-сі. **19.00.** Абласныя навіны (Гродна). **19.10.** Здароўе. **19.40.** Размовы з нагоды. (Гр.). **19.55.** Спадчына. **20.25.** Пазіцыя ўрада. **20.35.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.45.** «Лада ОМС» прадстаўляе: «Салодкі ручай». Тэлесерыял. **22.40.** На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — творчае маладзёжнае аб 'яднанне «Крок».

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 20.00, 23.15. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **7.45.** Фирма гарантирует. **8.20.** Кидди-видди. **8.40.** Премьера худ. телефильма «Просто Мария» (Мексика). **10.00, 16.20.** ... До 16 и старше. **10.50, 01.20.** Пресс-экспресс. **11.00, 14.00.** Новости (с сурдопереводом). **11.20.** «Любовь не прощает». Художественный телефильм. **12.25.** «Село Степанчиково и его обитатели». Фильм-спектакль. Часть 1-я. **13.50.** Мультфильм. **14.25.** Телемикст. **15.10.** Блокнот. **15.15.** Премьера мультфильма «Приключения Тедди Ракспина». **15.40.** Рок-урок. **17.00.** Новости. **17.25.** Премьера документального фильма «При свете газовых фонарей». **17.55.** Документы и судьбы. **18.05.** «Просто Мария». **18.55.** В гостях у власти. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Лотто «Миллион». **21.10.** Премьера художественного телефильма «Твин Пикс». 3-я серия. **22.05.** Песня-93. **23.40.** Кино до востребования. **00.20.** MTV.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Требуются... Требуются... **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Поехали. **8.10.** Золотая шпора. **8.40.** Утренний концерт. **8.55.** «К-2» представляет... **10.20.** Мульти-пульти. **10.30.** Домашний экран. «Забытая мелодия для флейты». 1-я и 2-я серии. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.25.** Спасение 911. **14.20.** Мегаполис. **14.50.** Там-там новости. **15.05.** Студия «Рост». **15.35, 22.45.** Теннис. «Кубок Кремля». **16.30.** Трансросэфир. **17.15.** М-Трест. **17.30.** Первый совет — последний совет. **17.45.** Накануне. **18.15.** Русская виза. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** Домашний экран. Премьера худ. телефильма «Санта-Барбара». 242-я серия. **20.20.** Экран криминальных сообщений. **20.30.** Сам себе режиссер. **21.00.** Отечество мое. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Осенний предвыборный марафон. **23.30.** Петербургский романс. **00.15.** П. И. Чайковский. Симфония № 6 «патетическая». **00.35.** Видеоальбом.

ПОЛЬША-I

8.30. Программа дня. **8.35.** Культурно-публицистическая программа. **10.00.** Мультфильм. **11.05.** Чтобы обнять мир. **12.20.** Документальная программа. **12.50.** Торжественный развод караулов у могилы неизвестного солдата. **14.10.** Театр для детей. **15.05.** В старом кино. «Могила неизвестного солдата». **16.50.** Концерт. **18.00.** Телеэкспресс. **18.25.** «Воровская любовь». Комедия пр-ва США. **20.00.** Теледиск. **20.10.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.15.** Трансляция концерта. **22.45.** Документальная программа. **23.35.** Сантименты. **00.35.** «Признанный невиновным». Фильм пр-ва США.

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Военные песни. **8.45.** Программа для детей. **10.00.** Приветствие. **10.10.** Документальный фильм. **10.40.** Тележурнал. **11.00.** Военные песни. **11.15.** «Школа танца». Фильм пр-ва США. **11.50.** Цирки мира. **12.50.** Художествнный фильм. **14.15.** Тележурнал. **14.20.** Документальный фильм. **14.50.** Ансамбль «Шленск». **15.25.** Документальный фильм. **15.50.** Тележурнал. **16.00.** Такая песня. **16.45.** Тележурнал. **17.00.** Панорама. **17.10.** Программа на вечер. **17.15.** «Изгнание». Документальный фиьм. **18.05.** Фестиваль польских художественный фильмов. **18.25.** Такая песня. **19.30.** Колесо фортуны. **20.05.** Польский вечер. **21.05.** Концерт. **22.00.** Панорама. **22.30.** Спорт. **22.45.** Художественный фильм. **00.35.** Поэтическая программа. **01.00.** Панорама. **01.10.** Спортивная программа.

12, ПЯТНИЦА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** Фільм-канцэрт. **8.55.** Тэлевізійная дошка аб 'яў. **9.00.** Тэлебачанне — школе. Геаграфія. 9-ы клас. **9.30.** «Лада ОМС» прадстаўляе: «Салодкі ручай». Тэлесерыял. **10.25.** Тэлевізійны акцёрскі клуб. **11.25.** Мультфільм. **11.40.** Кампазітары Беларусі. **12.45.** «Роднае слова». Тэлечасопіс. **13.20.** Пазіцыя ўрада. **13.30.** Навіны (з сурдаперакладам). **13.40.** «Імяніны». Тэлеспектакль. **15.10.** Фільм-канцэрт. **15.45.** «Тэлебом». Гала-канцэрт. Частка 1-я. **16.35.** «ПІК». Публіцыстычна-інфармацыйны відэаканал для падлеткаў. **17.30.** «Пейзаж пасля бітвы». Дак. фільм. **18.20.** «Толькі па пятніцах». Інфармацыйна-публіцыстычная праграма (Гр.). **19.10.** Гандбол. Балтыйская ліга. СКА (Мінск) — «Гранітас» (Каўнас). 2-гі тайм. **19.45.** Чарнобыль: праблемы і вырашэнні. Прамая лінія. **20.35.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.45.** «Таміра» прапануе: «Шчыра ваш...». Маст. фільм. **23.15.** На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

5.00, 8.00, 17.00, 21.00. Новости. **5.20.** Утренняя гимнастика. **5.30.** Утро. **7.45.** Фирма гарантирует. **8.20, 13.00.** Мультфильм. **8.35, 15.05.** Фильм — детям. «Чудеса в Гарбузянах». **10.00.** Клуб путешественников (с сурдопереводом). **10.50, 01.40.** Пресс-экспресс. **11.00, 14.00.** Новости (с сурдопереводом). **11.20, 18.15.** Америка с М. Таратутой. **11.50.** «Село Степанчиково и его обитатели». Фильм-спектакль. Часть 2-я. **13.10.** Премьера документального телефильма «Таких хочется оставить всех в живых». **14.25.** Бридж. **14.50.** Бизнес-класс. **16.30.** Праздник журнала «Столица». **17.20.** Шанс для каждого. **17.45.** Человек и закон. **18. 45.** Поле чудес. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Человек недели. **21.00.** Премьера художественного телефильма «Твин Пикс». 4-я серия (США). **22.00.** Вид представляет... **22.45.** Программа «Х».

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.20.** Требуются... Требуются... **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Поехали. **8.10.** Отечество мое. **9.05.** Утренний концерт. **9.20.** Белая ворона. **10.05.** На нашей сторонке. **10.40.** Параллели. **10.55.** Домашний экран. Художественный телефильм. «Санта-Барбара». 242-я серия. **11.45, 14.50.** Мульти-пульти. **11.55.** Пилигрим. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.25.** Телевизионный театр России. **13.50.** «Ностальжи» — музыка всех поколений. **14.20.** Родники. **15.10.** Там-там новости. **15.25, 22.50.** Теннис. «Кубок Кремля». **16.20.** Погасшая звезда? **16.55.** Дисней по пятницам. **17.45.** Как обустроить Россию. **18.15.** Лясы. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** «Пять вечеров». Художественный фильм. **21.00.** «К-2» предствляет: «САС». **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Из зала Верховного суда РФ. **23.20.** Вечерний салон. **00.50.** Центр Стаса Намина (Эс-эн-си) представляет...

ПОЛЬША-I

7.00. Кофе или чай? **10.00.** Новости. **10.10.** Программа дня. **10.15.** Мама и я. **10.25.** Дошкольники дома. **11.00.** «Милая встреча». Комедия пр-ва Франции. **12.20.** Репортаж. **13.00.** Новости. **13.10.** Программа дня. **13.15.** Сельскохозяйственная программа. **13.45.** Для самых маленьких. **14.30.** Английский язык. **14.45.** Репортаж. **15.00.** Состояние души. **15.15.** Документальный фильм. **15.30.** Евротуристика. **15.45.** Не только о поэзии. **16.00.** Какая ты есть. **16.15.** Если не Оксфорд, то что? **15.35.** Английский язык. **16.55.** Программа на вечер. **17.05.** Программа для детей. **17.50.** Музыкальная программа. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Автомания. **18.40.** Сатирическая программа. **19.00.** Свидание «в темную». **19.45.** Сатирическая программа. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.15.** Финал фестиваля польских художественных фильмов. **23.15.** Всегда вечером. **00.00.** Новости. **00.15.** Горячая линия. **00.25.** Музыкальная программа. **00.30.** «Тексасвилле». Фильм пр-ва США.

ПОЛЬША-II

830. Панорама. **8.35.** Развлекательная программа. **9.10.** Местная программа. **9.40.** «Батман». Сериал пр-ва США. **10.10.** Студия второй программы. **10.15.** Музеи Австрии. **10.40.** Мир женщин. **11.05.** Фильм на немецком языке. **11.35.** Фильм на английском языке. **12.00.** Панорама. **12.05.** Студия второй программы. **12.10.** Трижды искусство. **12.40.** Развлекательная программа. **13.00.** Театр моды. **13.40.** Хенрик Чесник. **14.00.** Панорама. **14.05.** «Остановка Аляска». Сериал пр-ва США. **14.50.** Концерт. **15.55.** Документальный фильм. **16.30.** Приветствие. **16.35.** «Батман». Сериал пр-ва США. **17.00.** Панорама. **17.05.** Программа для молодежи. **17.30.** «Пылающие сердца». Фильм пр-ва Франции. **18.20.** Грусть и мечты. **18.45.** Телетурнир. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **22.00.** Панорама. **22.30.** Спорт. **22.40.** А это вы знаете. **22.50.** Спички. **23.15.** «Остановка Аляска». Сериал пр-ва США. **00.00.** Телетеатр. «Вечер с незнакомым». **01.00.** Панорама. **01.10.** Концерт. **02.05.** «Пылающие сердца». Фильм пр-ва Франции.

13, СУББОТА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 21.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** «Таміра» прапануе... **10.00.** Паказвае Віцебск. **11.00.** Тыдзень планеты. **11.15.** Белыя і чорныя. **11.45.** Урокі здароўя. **12.10.** Незвычайны кірмаш. **12.40.** Мультфільм. **13.05.** Хрысціянская праграма. **13.40.** Гандбол. Балтыйская ліга. СКА (Мінск) — ДЫА (Рыга). 2-гі тайм. **14.20.** Кампазітары Беларусі. **15.00.** «Музыка шкла». Кінанарыс. **15.10.** Тэлебом. Гала-канцэрт. **16.15.** Спартыўны стыль. **16.45.** Запрашаем на вячоркі. **17.40.** Паміж намі, жанчынамі... **18.40.** Залаты рынг. **19.40.** «Нов і К»-топ-10. **20.40.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.50.** «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «8 1/2» (Італія). **00.05.** Міс «Мадэль Беларусі». **23.35.** Рок-архіў.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

6.00, 20.00, 23.00. Новости. **6.25.** Утренняя гимнастика. **6.35.** Пресс-экспресс. **6.45.** Субботнее утро делового человека. **7.30.** Спорт-шанс. **8.00.** «Марафон-15» — малышам. **8.30.** В эфире межгосударственная телерадиокомпания «Мир». **9.55.** Авиакосмический салон. **10.10.** Соло. **10.30.** Азбука собственника. **10.40.** Музыкальный киоск. **11.10.** Лица власти. **11.25.** Книжный двор. **12.05.** Премьера художественного телефильма «Раскол». 4-я и 5-я серии. **14.00.** Новости (с сурдопереводом). **14.20.** Премьера художественного фильма «Пеппи Длинный чулок». 9-я серия. **14.45.** Деньги и политика. **15.15.** Красный квадрат. **16.00.** Спорт и искусство. **16.50.** Хоккей. Чемпионат МХЛ. «Крылья Советов» — ЦСКА. 2-й и 3-й периоды. **18.45.** «Коламбия пикчерс» представляет: премьера художественного телефильма «Стингрей». 4-я серия. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** «Коламбия пикчерс» представляет: художественный фильм «Космический охотник». (Канада). **22.20.** Любовь с первого взгляда. **22.25.** Студия «Резонанс» представляет... **00.45.** Поет Маккартни.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.30.** Студия «Рост». **8.00.** Формула-730. **8.30.** Непознанная Вселенная. **9.00.** Пилигрим. **9.45.** Козырная дама. **10.15.** Публицистическая программа «45». **11.00.** Дневной сеанс. «По главной улице с оркестром». **12.30.** Телеэрудит. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.20, 23.25.** Теннис. «Кубок Кремля». Полуфинал. **14.05.** Амига Веритас. **15.05.** «К-2» представляет. **15.35.** Свободомыслящий. **16.05.** Футбол без границ. **17.00.** Фильм-премьер. **17.15.** Великие цирки мира. **18.15.** Устами младенца. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** Премьера художественного фильма «Уинстон Черчилль. Путь к вершине». 7-я серия. **20.30.** Маски-шоу. **21.00.** Контрасты. **21.40.** Репортер. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Программа «А».

ПОЛЬША-I

8.00. Сельскохозяйственный журнал. **8.20.** Агрорынок. **8.45.** Из Польши. **9.05.** Мнения и эмоции. **9.25.** Все об огороде. **9.50.** Программа дня. **10.00.** Новости. **10.10.** «Зерно». Программа католической редакции для детей. **10.35.** Программа для детей. **12.00.** На пути приключений. **13.00.** Новости. **13.10.** Полчаса для семьи. **13.45.** «Море». Тележурнал. **14.15.** Спортивная программа. **15.00.** Мультфильмы У. Диснея. **16.15.** Осеннее MTV. **16.40.** Репортаж. **16.55.** Телетеатр. «Свидетели или наша малая стабилизация». **17.45.** Приглашение в театр. **18.00.** Телеэкспресс. **18.20.** Развлекательная программа. **18.40.** Репортаж о немецких школах танца. **19.10.** «День за днем». Сериал пр-ва США. **20.00.** Детский тележурнал. **20.10.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.00.** Польские зоопарки. **21.30.** «Далекий берег». Фильм пр-ва США. **23.35.** Новости. **00.45.** Карьеры и барьеры. **01.00.** Спортивная суббота. **01.15.** «Цыган». Фильм пр-ва Франции. **03.00.** «Темное эхо». Фильм пр-ва США.

ПОЛЬША-II

8.30. Панорама. **8.35.** Морские волки. **9.00.** Программа для детей. **10.00.** «Такие одинокие». Программа для глухонемых. **10.20.** Урок языка глухонемых. **10.25.** Приветствие. **10.35.** Сообщество в культуре. **11.10.** Развлекательная программа. **12.00.** Встреча с музыкой. **13.00.** Академия польского кино. **14.45.** Вторая программа. **14.50.** Документальный фильм. **15.30.** Спортивная программа. **16.25.** Животные мира. **16.55.** Розыгрыш лото. **17.00.** Панорама. **17.05.** «Полный дом». Сериал пр-ва США. **17.35.** Программа на вечер. **17.40.** Фестиваль польских художественных фильмов. **18.05.** Большая игра. **19.00.** Панорама. **19.05.** Местная программа. **19.30.** Телетурнир. **20.00.** Концерт. **21.20.** Жизнь рядом с жизнью. **22.00.** Панорама. **22.25.** Слово на воскресенье. **22.40.** Развлекательная программа. **23.25.** «Последняя охота». Фильм пр-ва США. **01.00.** Панорама. **01.05.** Концерт.

14, ВОСКРЕСЕНЬЕ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

8.00. Раніца рэспублікі. **8.10, 20.35.** Пад купалам сусвету. **8.25.** Слова да чалавека. **9.00.** «Зоркі» на экране. **10.25.** Для школьнікаў. Пра шахматы і шахматыстаў. **10.55.** Вас выклікае Спартландыя. **12.15.** «Салодкі ручай». Тэлесерыял. **12.40.** Конны спорт. **13.35.** Аўтарскі канцэрт кампазітара А. В. Багатырова. **16.05.** «Прыгоды капітана Ўрунгеля». Мультфільм. 7-я і 8-я серыя. **16.25.** «Салон прыгажосці». Маст. фільм. **17.50.** Тінес-шоу. **18.20.** Клуб аматараў фальклору «Радавод». **19.20.** «З панядзелка». Чалавек будуе дом. **20.00.** Панарама. **20.40.** Калыханка. **21.00.** «Войскі асобага прызначэння». Тэлефільм (Аўстралія). 3-я серыя. **21.35.** «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Чатыры прыгоды Рэнет і Мірабель» (Францыя). **23.10.** «Каскад». Кантакт. Інфармацыя. Рэклама.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО»

6.00, 17.45, 23.00. Новости. **6.20.** Утренняя гимнастика. **6.30.** Авто-шоу. **7.00.** Час силы духа. **8.00.** Без паузы. **8.30.** С утра пораньше. **9.00.** Пока все дома. **9.30.** Спортлото. **9.45.** Утренняя звезда. **10.35.** Полигон. **11.05.** Новое поколение... **11.45.** Под знаком Пи. **12.30.** Провинция. **13.00.** Французская кухня для вас. **13.10.** Премьера документального фильма «Подводная одиссея команды Кусто». **14.00.** Новости (с сурдопереводом). **14.20.** Диалог в прямом эфире. **15.00.** Клуб путешественников. **15.50.** Живое дерево ремесел. **16.00.** Премьера мультфильма «Каспер и его друзья». **16.50.** Панорама. **17.30.** Диво. **18.00.** Фейерверк в Усть-Каменогорске. **18.55.** Телелоция. **19.25.** Впервые на экране. Художественный фильм «Искушение». **21.00.** «Воскресенье». Информационно-публицистическая программа. **21.45.** Спортивный уик-энд. **22.00.** Вокзал мечты. **23.25.** Рандеву. **00.10.** Рок вокруг часов.

КАНАЛ «РОССИЯ»

7.00, 13.00, 19.00, 22.00. Вести. **7.25.** Премьера документального фильма «Одно слово — глубинка». **8.00.** Доброе утро. **8.30.** Ключ. **9.00.** Студия «Рост». **9.30.** Кипрас Мажейка. **10.00.** Аты-баты... **10.30.** Кинотеатр повторного фильма «Один из нас». **12.10.** Шесть соток. **12.30, 13,30, 23.05.** Теннис. «Кубок Кремля». Финал. **13.20.** Не вырубить... **14.40.** Российская энциклопедия. **15.10.** В мире животных. **16.10.** Бальные танцы. **16.40.** Коробка передач. **16.55.** Волшебный мир Диснея. **17.45.** Музыкальный зал. **18.45.** Праздник каждый день. **19.25.** «Евразия — ТВ» представляет. **21.30.** «Сегодня в нашем городе». Мультфильм для взрослых. **21.40.** Америка Владимира Познера. **22.20.** Автомиг. **22.25.** Звезды говорят. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** У Ксюши. **23.35.** Ночной сеанс. «Преферанс по пятницам».

ПОЛЬША-I

8.00. Сельское хозяйство в мире. **8.15.** Прошу ответить. **8.35.** Неделя. **9.30.** Программа о сельском хозяйстве. **9.55.** Программа дня. **10.00.** Телеутро. **10.25.** Программа для детей. **10.55.** Телеутро. **11.10.** «Пугвалл». Сериал пр-ва Австралии. **12.00.** Документальный сериал. **13.00.** Телеконцерт пожеланий. **13.30.** Телетеатр для детей. **14.20.** С камерой среди зверей. **14.45.** Золотые годы английской комедии. **16.10.** Литературные путешествия. **16.30.** 100 вопросов. **17.00.** Путешествия. **17.40.** Антенна. **18.00.** Телеэкспресс. **18.30.** «Династия». Серия 215. **19.20.** Семь дней — мир. **20.00.** Вечеринка. **20.30.** Главный выпуск новостей. **21.15.** «Реквием для Гренады». Сериал пр-ва Испании. **22.10.** Спортивное воскресенье. **23.00.** Развлекательная программа. **00.00.** «Кисть и батут». Документальный фильм. **00.30.** «Дон Жуан в аду». Фильм пр-ва Испании. **02.00.** Итальянская симфония.

ПОЛЬША-II

8.30. Обзор событий недели. (Для глухих). **9.00.** Мультфильм. **9.25.** Фильм для глухих. **10.20.** Слово на воскресенье. (Для глухих). **10.25.** Приветствие. **10.30.** Местная программа. **11.30.** Развлекательна программа. **12.00.** Час с Ганной Берберой. **13.00.** «Авантюрист из Тортуги». Фильм пр-ва Италии. **14.30.** Песни солнечной улицы. **15.00.** Спортивная студия. **15.50.** Краковские легенды. **16.00.** Путешествие во времени и пространстве. **16.50.** Вторая программа. **17.00.** Панорама. **17.10.** Программа на вечер. **17.20.** «Дети, заботы и мы». Комедийный сериал пр-ва США. **17.45.** Программа о животных. **18.15.** События недели. **18.45.** Студия второй программы. **18.50.** Тележурнал. **19.25.** Телетурнир. **20.00.** Шанс на успех. **21.00.** Мультсериал. **21.10.** Час откровения. **22.00.** Панорама. **22.30.** Белые ночи. **23.20.** «Верный Руслан». Сериал пр-ва Росии. **00.20.** Заложники. **00.45.** Музыкально-поэтическая программа. **01.00.** Панорама. **01.05.** Музыкальная программа.

АПОШНЯЯ СТАРОНКА

Алесь АСТРАЎЦОЎ

Опэра

Апавяданьне

Ён даволі скора зайшоў у пакой...

■

Яе душэўны стан адпавядаў стану гэраіні — зьбяднелай і зьнямоглай гаспадыні Балотных Ялінаў, спакутаванай ад начных страхаў і прывідаў.

З боку залі гэта выглядала няблага, тым больш што ў акторцы даволі ўдала спалучыліся нядрэнны голас і збольшага прывабная зьнешнасьць. У прынцыпе дзякуючы гэтаму, а не пасьцельным справам з рэжысёрам, яна здолела прабіцца ў салісткі.

Гэта выклікала канкурэнтную нянавісьць сярод сьпявачак і недвухсэнсоўныя брыдкія заляцаньні з боку тэатральных бісэксуалаў.

■

Ён даволі скора зайшоў у пакой і спакойна паглядзеў на яе...

■

Воўка быў малады й працаваў асвятляльнікам таму, што неяк адкараскаўся ад войска. З ранку да пачатку спэктакляў ён круціўся на камароўцы, і ўсе ведалі, што ў яго за пасам пад робай тырчыць газавы «Ягуар». Гэткі прышчасты боўдзіла, нахабны, з досыць грубымі юнацкімі жартамі.

Воўку ніхто не чапаў з-за непахіснага аўтарытэту ягонага начальніка — сьветлавалосага прыгажуна з важкімі кулакамі, якія не пакідалі надзеі на станоўчы зыход заляцаньняў багэмным пэдалам. Між іншым, ён сам ствараў легенды пра свае «гусарскія» подзьвігі сярод балетнае трупы. Опэру ён ня дужа шанаваў.

У гэты вечар Воўка сядзеў над сцэнай на «пушцы» каб «вадзіць» салістку. Яна сама бачыла, як ён уздымаўся наверх па мэталёвых драбінах.

■

Ён даволі скора зайшоў у пакой, спакойна паглядзеў на яе і паклаў кветкі на грымёрны столік...

Згодна лібрэта яна павінна была кахаць вучонага-фальклярыста. Гэта быў лысаваты мужчына гадоў пад пяцьдзесят, высокі й мажны. Каб не глядзець яму ў вочы падчас любоўных арыяў, яна разглядала зашмальцаваны каўнер бутафорскага сурдуту.

Самой таксама было няўтульна ў прапахлай чужым потам жорсткай карункавай сукенцы.

У яе быў закаханы таксама й былы студэнт кіеўскага унівэрсітэту, які даволі шчыра артыкуляваў свае пакутніцкія сьпевы. Але яна з жалем паглядала на яго непрапарцыйна вялікую галаву, потны чырвоны твар з тоўстымі вуснамі і круглявыя паловы яговых галаў.

Добра, што яго ў другім акце павінны забіць.

■

Ён даволі скора зайшоў у пакой, спакойна паглядзеў на яе, паклаў кветкі на грымёрны столік і пасьміхнуўся...

■

Сярод рабочых сцэны пераважную большасьць складалі звычайныя алкашы. Але ўсе яны былі мужчынамі. Воўка ж быў толькі напачатку сваёй "творчай" кар´еры.

Яна сама не магла растлумачыць чаму, але гэты даўгалыгі дзяцюк выклікаў у яе пажаднасьць.

Калі яна стаяла тварам да аркестравай ямы, вочы яе былі накіраваныя ня ў залю, а на рампу. Там, яна не магла гэтага бачыць, з асьляпляльнай плямай моцнага ліхтара, хаваўся Воўка.

Кожны раз, калі ён лавіў яе сваім гарачым промнем, яна адчувала прыліў крыві ўнізе жывата, і ў яе пачынаў дрыжэць голас.

З боку залі гэта выглядала няблага.

У канцы спэктакля, незважаючы на натхнёныя крыкі «Брава!» і «Дзякуй!» шчырых беларусаў, якіх у гэты вечар была большая палова залі, яна з ахапкай паднесеных ёй кветак хутка забегла за кулісы, знайшла там Воўку, які сьпешна вытыркаў электрычныя кабелі, працягнуўшы вялізны букет зьдзіўленаму хлопцу, папрасіла аднесьці яго ў сваю грымёрную.

■

Ён даволі скора зайшоў у пакой, спакойна паглядзеў на яе, паклаў кветкі на грымёрны столік, пасьміхнуўся і павярнуўся да дзьвярэй...

■

Калі засталася адна, яна змыла з твару тоўсты слой грыму й распранулася.

Яна стала пасярод пакоя й паглядзела ў люстэрка. Стомлены твар, скурчаныя саскі з вялікімі карычневымі абводамі на крыху адвіслых грудзях, уцягнуты жывот з кропкай пасярэдзіне, густая шчотка чорных валасоў унізе жывата, акруглыя клубы, таўставатыя ногі ў белых, з шырокай гумкай панчохах. Цела пакрылася гусінай скурай, пасінелі пазногці. Яна расчасала валасы, легла на канапу й павярнулася тварам да ўваходу.

■

Ён даволі скора зайшоў у пакой, спакойна паглядзеў на яе, паклаў кветкі на грымёрны столік, пасьміхнуўся, павярнуўся да дзьвярэй і зачыніў замок.

Для вяскоўцаў, і ня толькі

Да нядаўняга часу ў Беларусі не існавала ніводнага незалежнага вясковага выданьня дэмакратычнага напрамку. І вось нарэшце выйшаў «нулявы» (пробны) нумар газэты «Новая зямля», заснавальнікам якой з´яўляецца Беларускі Саюз фэрмэраў. Выданьне плянуецца як грамадзка-палітычны штотыднёвік. У звароце да чытачоў рэдакцыя паведамляе, што будзе «адлюстроўваць рэальнае жыцьцё беларускай вёскі», расказваць пра фэрмэраў і абараняць іх, даваць парады, як весьці гаспадарку, закранаць пытаньні, звязаныя з палітычным жыцьцём рэспублікі і іншае. Разлічана газэта ў першую чаргу на вяскоўцаў, але ж і гараджане могуць знайсьці шмат цікавай інфармацыі.

У пробным нумары «Новай зямлі» зьмешчан артыкул Анатоля Казловіча «Трохгаловы беларус» скаціўся з горкі», у якім аўтар дае характарыстыку тром найбольш адметным асобам на палітычным Алімпе Беларусі: Кебічу, Пазьняку і Шушкевічу.

«Няма ў калгасе такой сілы, якая б прымусіла чалавека добра працаваць». У інтэрв´ю пад такой назвай старшыня акцыянэрнага таварыства закрытага тыпу «Сьвітанак» да нядаўняга часу славутага аднайменнага калгасу В. К. Старавойтаў, адказваючы на пытаньні карэспандэнта газэты Антона Басучка, расказвае пра гісторыю стварэньня і дзейнасьць таварыства, пра пэрспэктывы беларускага фэрмэрства, гаворыць пра недзеяздольнасьць калгасаў.

Доктар эканамічных навук Васіль Яфрэменка, цяпер ужо нябожчык, у артыкуле «Я ведаю: эканамічная незалежнасьць рэальная ў бліжэйшыя гады. Пры дзеяздольным і адказным урадзе» сьцвярджае, што Беларусь ня толькі здольна забясьпечыць насельніцтва мясамалочнай прадукцыяй і значна зьменьшыць імпарт збожжавых культур, але і экспартаваць іх. Ён на лічбах паказвае наколькі неэквівалентным і нявыгадным для нашай краіны зьяўляецца абмэн паміж Беларусьсю і Расеяй за нафту і прапануе шляхі выхаду з крызіснага становішча.

Пра дзейнасьць Беларускай аграпрамысловай таварна-фондавай біржы расказвае старшыня яе праўленьня А. Дзехцяр.

У газэце зьмешчаны таксама рэкамендацыі амэрыканьскіх фэрмэраў, парады пачынаючым гаспадаркам і шмат іншай цікавай інфармацыі.

А. ДУК.

ВІЛЬНЯ. Фатаграфаваў А. УЛАДАСЕВІЧ.

Што вам падкажа Поўня?

8—14 лістапада

ПАНЯДЗЕЛАК. Поўня ў Паньне. Ужывайце больш настояў з траў. Дыета і галаданьне. Добра займацца працай на зямлі. Нядрэнна пойдуць справы ў бізнэсе. У людзей трымаецца добры настрой, усе пелівыя. Сустрэчы з сябрамі прынясуць радасьць.

АЎТОРАК. Дзень удалы для паездак і выпрабаваньняў. Вянера ў Скарпіёне падыме ініцыятыву, мужчын пацягне на подзьвігі і любоўныя прыгоды. Не нярвуйцеся і кантралюйце свае эмоцыі. ЦЯЛЕЦ атрымае грошы і добрыя весткі. ПАННА можа правесьці вечар з сябрамі. СКАРПІЁН пазнаёміцца з мілай асобай.

СЕРАДА. Па Поўне дзень ня вельмі ўдалы: важных спраў не пачынайце. Спрыяе тым, хто з павагай ставіцца да закону. Поўня ў Шалях спрыяе гармоніі ды здароўю. Старайцеся не нэрвавацца і не ілгаць, бо гэтым самым сабе нашкодзіце. Рабіце маскі для твару. Піце адвар з адстояных траваў.

ЧАЦЬВЕР. Дзень спрыяльны для самых розных пачынаньняў. Удалы для падарожжаў і любой працы. РЫБАМ і СКАРПІЁНАМ трэба зьвярнуць увагу на інтуіцыю. Не сядзіце ў хаце, рабіце свае справы з энэргіяй і рашучасьцю, калі нешта не атрымалася, зьвярніцеся за дапамогай да сяброў — не адмовяць.

ПЯТНІЦА. Пашанцуе ў бізнэсе, на будоўлі, у гандлі. Можна падпісваць кантракты, дакумэнты грашовага характару. Поўня ў Скарпіёне, аказвае ўплыў на палавыя органы. Нельга рабіць гінэкалагічныя апэрацыі. Добра будзе зрабіць масаж крапівой. Увечары магчыма раздражненьне і няўпэўненасьць у жанчын і дзяўчат. Не раім выяжджаць у дарогу. ЦЯЛЬЦУ неабходна зьвярнуць увагу на здароўе.

СУБОТА. Дзень вельмі напружаны — крытычны дзень Поўні. У нядзелю новая Поўня, таму карысна зьнізіць актыўнасьць. Лепш не нэрвавацца: справы як ідуць, так няхай і ідуць. Не выяжджайце ў дарогу. Адкладзіце сустрэчы і не падпісвайце дамоваў: вынікі будуць сумнымі. Не ўжывайце алкаголь і лекаў наркатычнага тыпу. Сьцеражыцеся траўмаў і аварыяў.

НЯДЗЕЛЯ. Першы дзень Поўні. Лепш заняцца планаваньнем далейшых спраў на пэрспэктыву. Аднак можна і пачаць нешта новае. Зьвярніце ўвагу на здароўе, думайце аб добрым.

Падрыхтаваў
Аляксандр КАНДРАШОЎ.

«Адпачынак» з градусамі

Яшчэ нядаўна гарадзенскі піваварны завод выпускаў пераважна безалкагольныя, танізуючыя напоі. На жаль, гэтая добрая традыцыя пачала мяняцца. На вытворчых лініях заводу пачаў стала прадукавацца моцны «Адпачынак». Днямі тут распачалі дадаткова распрацоўваць тэхналёгіі іншых моцных напояў — лікёраў «Вішанька», «Клубнічны», «Фісташкавы».

Г. У.

Soothing remedy alcohol free for face

PRESTIGE

Безалкогольное средство для ухода за кожей лица «Престиж»

ALL ENTERPRISE Ltd. U.S.A.- «Синтез», г.Брест, 1993 г.
1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.

Дадумаліся!

Аж ахнуў ад нечаканасьці гарадзенец Сяржук Шагун, калі пажадаў у парфумэрным аддзеле цэнтральнага унівэрмагу Горадні набыць сабе ласьён «Прэстыж» сумеснага амэрыканска-беларускага прадпрыемства «Сінтэз» г. Берасьце. Замест рэклямы на этыкетцы красаваўся надпіс «Безалкогольное средство для ухода за кожей лица».

На зьдзіўленьне пакупніка пах шыкоўнага ласьёну сапраўды нагадваў пах вядомага моцнага напоя «Амарэта».

Г. У.

«ПАГОНЯ»
Рэдактар С. АСТРАЎЦОЎ

Заснавальнік: культурна-асьветніцкі фонд «Бацькаўшчына»

Адрас рэдакцыі: 230023, г. Горадня, вул. Дамініканская, 1.
Тэлефоны: 45-29-96, 45-41-83.
Газэта выдаецца штотыдзень па пятніцах.
Індэкс 63124. Ліцэнзія № 465.
Фотанабор, афсэтны друк.
Гарадзенская абласная ўзбуйненая друкарня: 230003, г. Горадня, вул. Паліграфістаў, 4.

Падпісана да друку 4.11.93 г.
Тыраж 3951 паасобнік
Зак. 4763